

Ілон Маск — «Андрій Єрмак»
Дональда Трампа

Традиційні транснаціональні американські компанії усунуто від стратегічного управління Америкою

» стор. 4

Пам'ятайте: після кожного поділу України втрачала й Польща

Фермерів сусідньої держави знову втягнули в чужу політику...

» стор. 5

Небайдужа до прикрас, на свята спішить до нас

Головну ялинку столиці встановлять на кошти благодійників

» стор. 3

Україна молода

Середа, 4 грудня 2024 року

№49 (6013)

Учорашні курси
НБУ:
1\$ = 41,298 грн
1€ = 43,994 грн

Територія 0

Національний парк «Нижньосульський», в якому мешкає червонокнижний орлан-білохвіст, отримає ще понад 780 гектарів землі

» стор. 2

Пернатий красень.

Поспішіть передплатити «Україну молоду» на наступний рік

стор. 7

Михайло Федоров
віцепрем'єр-міністр з інновацій, розвитку освіти, науки і технологій

«Наступного року українські війська використовуватимуть тисячі роботизованих платформ для доставки боєприпасів, забезпечення піхоти та евакуації поранених. Вони вже зараз дозволяють мінімізувати ризики військових у зонах бойових дій, включно з Курською областю».

ДОТАЦІЇ

Багатством привалило

Послуга «Зимової єПідтримки» через Дію стала доступною від 1 грудня. А вже за добу 2,5 мільйона українців подали заявку на отримання «Вовиної тисячі»

Наталія НАПАДОВСЬКА

5 жовтня президент Володимир Зеленський вийшов із гучною заявою, пообіцявши виділити по 1 тис. грн кожному українцю — від дітей до пенсіонерів, — аби «підтримати населення в зимовий період». Але урядовий неймінг не спрацював: була «Юліна тисяча», «Вітіна тисяча», отже маємо для народу «Вовину тисячу». Часи змінюються, а суми та інструменти — ні.

Експертне середовище намагалося достукатись до здорового глузду президента. Адже виплата 1 тис. грн на тлі рішення про підвищення податків, яке для деяких платників втілюватиметься заднім числом, — нонсенс.

«Для багатьох це виглядатиме як непослідовність уряду. Спочатку бюджету не вистачає коштів, потрібно підвищувати податки. Далі ухвалюється неоптиміальне підвищення податків — тільки для тих, хто працює «в білу». Виглядає так: забираємо в тих, хто чесно працює і платить податки, щоб потім роздати всім», — попереджав старший економіст Центру економічної стратегії Юрій Гайдай.

«Забрати з офіційних зарплат та роздати всім у вигляді тисячі від Зеленського — це махровий популізм і непрофесіоналізм», — резюмував керівник аналітичного напрямку в Мережі захисту національних інтересів «ВЕТС» Ілля Несходовський.

Рішення виглядає особливо цинічно на тлі зменшення обсягів фінансування соціальних видатків у законопроекті про державний бюджет на 2025 рік. І чи не найбільше це скорочення стосується пенсійних видатків. Тож уряду закидали також відсутність адресності.

«Я б направив у четвертому кварталі 2024 року додаткову виплату пенсіонерам, які отримують пенсію, нижчу за середню, інвалідам, багатодітним сім'ям, біженцям. Тобто найбільше постраждали соціальним фокус-групам», — пропонував експерт Олексій Куц.

Представники уряду навели безліч аргументів на користь «тисячі Зеленського»: і поштов розвитку економіки, і стимулювання малого бізнесу, і захист населення. Але за фактом маємо досить дешеву передвиборчу фічу — «Юліна тисяча» в 2008 році «важила» \$40, «Вітіна» в 2012 році — \$33, «Вовина» — «аж» \$24.

Наразі невідомо, скільки українців зможуть скористатися цією програмою, хоч неофіційно автори орієнтуються на 15 млн громадян. «Вовина тисяча» обійдеться бюджету в 5 мільярдів гривень у 2024-му і в 10 мільярдів — у 2025 році. Але звідки кошти? Допомоги західних партнерів недостатньо.

У Мінекономіки пояснюють, що джерелом виплати коштів є залишки за деякими бюджетними програмами, які не встигають використати до кінця року і вони «згорають». Тобто держава розписалась у власній неспроможності виконувати свої функції?

Із суперважливої програми розмінування сільськогосподарських земель не використали жодної гривні з 3 млрд, закладених у бюджет. Не використано жодної гривні з 3 млрд, закладених на державну підтримку інвестиційних проєктів зі значними інвестиціями, а також із 3 млрд, закладених на стимулювання створення індустріальних парків. Уряд майже не використав кошти, закладені на програму стимулювання попиту на вітчизняні товари, або «національний кешбек», сумарно до кінця жовтня на цю програму витратили лише 47 млн грн з передбачених 3,01 млрд грн.

«Я справді не розумію, як можна було забрати гроші в Держслужби зайнятості та спрямувати їх на от цію 1000 грн, — пише в ФБ Олександр Бетлій, провідна експертка Інституту економічних досліджень та політичних консультацій. — Роботодавці називають однією з найголовніших перешкод для своєї діяльності брак робочої сили, активні заходи щодо сприяння зайнятості потребують фінансування, а саме розробки відповідних програм, пошуку тих, хто може навчати, оплати тим, хто навчає, створення навчальних хабів, де буде відповідне оснащення та обладнання для навчання».

Отримання «Вовиної тисячі» для українців — діло добровільне. Як спрацює програма «Зимової єПідтримки» — покаже час. Адже, заплативши за «комуналку» несподіваною дотацією, громадянин має право купити на заощаджені гроші не лише імпортні товари, а й валюту, що вчергове знецінить гривню.

Готівку з картки зняти не можна, але й жодних податків на цю тисячу немає. Заявку на отримання цих грошей можна подати до 28 лютого включно. А витратити до кінця 2025 року на: «комуналку», медицину, юридичні послуги, освіту, спорт, відпочинок, розваги тощо.

Щоб оформити отримання тисячі в Дії, потрібна картка Національного кешбеку, яку можна відкрити в одному з банків (ПриватБанк, monobank, Райффайзен Банк, Укргазбанк, Sense Bank, ПУМБ, Абанк, Банк Глобус, UKRSIBBANK BNP Paribas Group, Ощадбанк, Акордбанк, Банк Кредит Дніпро, Кліринговий Дім, Радабанк), потім у Дії в розділі «Сервіси» активувати її, обрати в застосунку послугу «Зимова єПідтримка» і подати заявку на отримання допомоги.

Один із батьків зможе замовити виплату на свій рахунок для кожної своєї дитини. Пенсіонери та люди з інвалідністю 1-ї та 2 групи, які отримують виплати через Укрпошту, зможуть отримати гроші на пошті. Фактично саме та частина населення, яка найбільше потребує «надбавки», має найменше шансів її отримати, бо зробити все це не так легко і просто, як у Дії. Витратити кошти вони зможуть також через Укрпошту — на оплату комунальних послуг чи придбання товарів українського виробництва. ■

НА ФРОНТІ

Війна роботів

Наступного року ЗСУ ще активніше використовуватимуть на полі бою ударні дрони і роботизовані платформи

Лариса САЛІМОНОВИЧ

Українська армія продовжує воювати дронами. Міноборони спільно з Мінцифри зобов'язалися поставити цього року військовим 1,6 мільйона одиниць БпЛА, з яких майже 1,3 мільйона вже потрапили на фронт. Ще 366 тис. 940 безпілотників надійдуть до кінця грудня. Йдеться про широкий спектр моделей, які виконують різні завдання на полі бою.

Цей успішний проєкт активно розвиватиметься далі. Як повідомив агентству Reuters віцепрем'єр-міністр з інновацій, розвитку освіти, науки і технологій Михайло Федоров, наступного року українські війська використовуватимуть тисячі роботизованих платформ для доставки боєприпасів, забезпечення піхоти та евакуації поранених. Вони вже зараз дозволяють мінімізувати ризики військових у зонах бойових дій, включно з Курською областю. Операторів БпЛА готують у спеціальних учбових центрах. Значних успіхів, за словами пана Федорова, Україна досягла й у виробництві ударних безпілотників, які здатні долати відстань до 1 тис. 800 кілометрів. Ведуться також розробки перехоплювачів для боротьби з російськими БпЛА.

До речі, рашисти теж збільшили виробництво аналогічних літальних апаратів. «Ця динаміка відображена в складі пакетів, які росія запустила по Україні в період із жовтня по листопад 2024 року, — повідомили аналітики Інституту вивчення війни (ISW). — Російські сили стали частіше запускати від 80 до 100 (або більше) БпЛА «Шахед» і приманок як частину своїх більших ударних пакетів». Але, за даними цих

же експертів, ЗСУ ефективно відповідають на ворожі атаки завдяки інноваціям у радіоелектронній боротьбі (РЕБ).

Прикладом активного застосування нашими військовими безпілотників може бути недавній бій на Харківщині, в який вступив батальйон безпілотних систем «Перун» 42-ї ОМБр. Окупанти посунули на українські позиції колоною бронетехніки. Але спрямовані на них дрони знищили 2 танки Т-62 і стільки ж вивели з ладу. Під ударним вогнем спалахнули також три БМП-3 і припинив рух БТР.

Тим часом найгарячішою точкою фронту й надалі залишається Курахівський напрямок. За даними Генштабу, лише 2 грудня ворог 67 разів атакував наші позиції поблизу населених пунктів Берестки, Старі Терни, Сонцівка, Новодмитрівка, Зоря, Курахове, Дальне, Катеринівка, Антонівка та Ганівка. Було знешкоджено сотню москалів, 45 з яких вирушили на концерт до коззона просто з поля бою. Також знищено два мотоцикли та дві переносні станції радіоелектронної боротьби ворога.

Попри великі втрати, кацапи й далі намагаються захопити якомога більшу кількість українських населених пунктів. Днями аналітики проєкту DeepState повідомили, що окупантам вдалося просунутися поблизу чотирьох населених пунктів на двох ділянках фронту в Харківській та Донецькій областях. Зокрема на Куп'янському напрямку рашисти зайняли низку позицій у районі села Кругляківка. Отож інформація про те, що США мають намір поставити ЗСУ новий пакет військової допомоги на 725 мільйонів доларів, вселяє певну надію на швидкий реванш. ■

Людмила НІКІТЕНКО

Черкаська область

ОХОРОНА ПРИРОДИ

Територія О

Національний парк «Нижньосульський», в якому мешкає червонокнижний орлан-білохвіст, отримає ще понад 780 гектарів землі

Знайомтеся — один з найбільших хижих птахів України.

ку туристичної рекреації цього регіону.

Водночас схвалене урядом рішення надасть можливість Черкаській ОВА передати національному парку «Нижньосульський» земельні ділянки для збе-

реження та використання цінних природних територій. А отримавши статус законного землекористувача, парк зможе ефективно виконувати поставлені державою природоохоронні завдання. ■

■ НАПЕРЕДОДНІ

Небайдужа до прикрас, на свята спішить до нас

Головну ялинку столиці встановлять на кошти благодійників

Олеся МАЗУРКОВА

12-15 метрів заввишки, в незвичайному кольорі, вже за кілька днів у Києві з'явиться всіма очікуваний символ новорічних свят — різдвяна ялинка. Спосорована лише коштами меценатів, вона сяятиме як ніколи яскраво та радуватиме око українцям.

2 грудня розпочалося встановлення, а вже 6-го Софійська площа офіційно заграє новими барвами, на цей раз білими, сріблястими та небесно-блакитними, — такі кольори цьогоріч організатори обрали символом Нового року.

Хоча масових заходів і не планується, киян та гостей столиці запросять відвідати фотозони з QR-кодами для благодійних фондів, два будиночки з сувенірною продукцією, а також, за потреби, туалетні модульні кабінки, зокрема й для людей з інвалідністю.

Та, на жаль, не всі ідеї вдається реалізувати: президент компанії Folk Ukraine Ігор Добруцький поділився, що ялинка повинна була отримати власну IP-адресу й номер телефону, через які можна було б надіслати привітання для всіх українців, хоч би де вони були, — їх транслювали б на фотозоні, поруч із деревом. Але через тривалі погодження в КМДА термін на реалізацію ідеї вже минув.

Натомість у міській адміністрації столиці запевнили, що ялинка сяятиме з дотриманням усіх необхідних безпекових вимог і з урахуванням дефіциту електроенергії. Отже, до 10 січня всі бажачі матимуть змогу помилуватися біло-блакитною красунею. ■

Ялинка 2024-2025.
Фото з сайту slovoidilo.ua

■ ПРОГРАМИ

Мій дім — моя міць

Черкащина отримала кошти на придбання житла для родин ветеранів російсько-української війни

Людмила НІКІТЕНКО

На придбання житла для 199 ветеранських родин Черкащина отримала понад 457 млн грн. Про це «УМ» повідомили в Черкаській обласній військовій адміністрації.

За словами голови Черкаської ОВА Ігоря Табурця, у питанні підтримки ветеранів, зокрема на придбання для них житла, Черкащина працює системно. І це в обласній військовій адміністрації на постійному контролі. Тож отримані нині сотні мільйонів підуть на придбання житла для родин осіб з інвалідністю I-II групи внаслідок війни та членів сімей полеглих воїнів, переселенців з-поміж учасників АТО.

«До кінця року очікуємо від держави додаткові 132 млн грн для ще 56 родин», — зазначає Ігор Табурець. Він каже, що також на рівні Черкаської області з 2021 року впроваджується

кредитна програма забезпечення учасників АТО/ООС, бійців-добровольців і членів їхніх сімей житлом. Відтоді нею вже скористалися 138 сімей, зваживши на пропонувані вигоди.

«Наші ветерани та ветеранки мають відчувати турботу та мати супровід. Це той мінімум, яким можемо їм віддячити за наш захист», — підсумовує голова Черкаської ОВА. ■

■ АЛЬТЕРНАТИВА

Купи собі трохи сонця

300 млн гривень пільгових кредитів на розвиток енергоефективності отримали 100 українських підприємств

Людмила НІКІТЕНКО

Відбулася презентація результатів програми пільгового кредитування енергоефективності малого і середнього підприємництва України «Додай енергії своєму бізнесу» за рахунок позики від уряду Німеччини на суму 7 млн євро.

Як повідомляє «Урядовий портал», ключовою метою програми була підтримка фінансування енергоефективних інвестицій бізнесу для зменшення споживання енергії та викидів CO2 і як наслідок — підвищення конкурентоспроможності підприємств та захисту довкілля. А перевагами цієї програми найбільше скористалися мікро- та малі підприємства, загалом 73%, переробної промисловості, які забезпечили обсяг реалізації інвестицій у відновлювану енергетику на рівні 32%.

За словами заступника міністра фінансів України з питань європейської інтеграції Юрія Драганчука, програма «Додай енергії своєму бізнесу» стала флагманом доступного кредитування енергостійкості малого бізнесу в Україні.

«За два роки повномасштабної війни 104 підприємства отримали пільгові кредити на загальну суму майже 300 млн грн на інвестування в сонячні станції, енергоефективне обладнання та джерела безперебійного живлення. Програма стала рятівним колом для українського бізнесу», — наголошує пан Юрій.

Як зазначає старший координатор KfW в Україні Василь Стельмах, програма з підтримки енергоефективних інвестицій малого і середнього підприємництва, яка на початковому етапі запроваджувалась з метою створення фінансового інструменту для підтримки фінансування енергоефективних рішень МСП, в умовах війни перетворилася на важливий елемент енергетичної незалежності та стійкості малого бізнесу, який зміг частково перевести свою діяльність на альтернативні джерела енергії.

Нагадаємо, що реалізація програми відбувалась у межах проекту «Рефінансування енергоефективних інвестицій малих та середніх підприємств України через фінансовий сектор» за підтримки Німецького банку розвитку KfW і Європейського Союзу в рамках ініціативи EU4Business.

Узяти участь у програмі мали можливість мікро-, малі та середні підприємства з усієї України. Достатньо було лише зібрати необхідні документи та звернутися до однієї з установ-партнерів: Укргазбанку чи Банку Львів. Підприємцям пропонували максимальну суму кредиту до 500 тис. євро у гривневому еквіваленті за процентною ставкою 18%, яку можна було знизити до 5-9% у поєднанні з Програмою «Доступні кредити 5-7-9%».

Програма охопила практично всі області України, серед яких і прифронтові регіони з високим рівнем кредитного ризику. ■

■ ПЕРСОНИ

Ілон Маск — «Андрій Єрмак»
Дональда Трампа

Традиційні транснаціональні американські компанії усунуто від стратегічного управління Америкою

Тетяна ПАРХОМЧУК

Америка вступає в нові часи. Якими вони будуть — не знає ніхто. Але, схоже, стара система руйнується в нас на очах, і не за сценарієм Дональда Трампа. Цього новообраного президента США не передбачив.

Щодо зацікавлення українців, то Трамп обіцяв закінчити війну в Україні за 24 години. Ми відчували й знали — «свистить». Хоча почекаємо ще інавгурації, щоб переконались, що він не може цього зробити. Але наразі йдеться не про це, а про Ілона Маска, котрий і конструює нові замки й ключі до старих входів та виходів капіталістичного благополуччя Сполучених Штатів.

Тож складається враження, що реальним переможцем виборів президента Америки і є цей мільярдер-винахідник.

Хоча Дональд Трамп бачить у ньому лише генія, здатного перетворити Америку на недосяжну для решти людства високотехнологічну і благоденствующу планету. Але у Маска горизонти ширші, ніж у Трампа, і він здатен вийти на них завдяки своїй новій політичній ролі. Схоже, Трамп для Маска — просто сходинок.

Отже, за підсумками ходу президентської виборчої кампанії в Америці, ми вбачаємо в Маску за впливом такого собі Єрмака при Зеленському. Але, звісно, значно інтелектуальнішого й талановитішого, ніж «віцепрезидент» України Андрій Єрмак.

Нагадаємо, Ілон Рів Маск — інженер, підприємець, винахідник, інвестор, мільярдер. Засновник компаній SpaceX, PayPal (ПейПал), Neuralink (Нейролінк) і The Boring Company, головний дизайнер, генеральний директор і голова ради директорів Tesla Inc, який керує заводом Tesla. Входить до ради директорів компанії SolarCity, заснованої його двоюрідними братами.

Трампістів MAGA й традиційні ЗМІ — геть!

Якщо скористатися поверхневим, візуальним аналізом низки подій, то цілком очевидним є ефект Маска в перемозі Трампа.

Ілон Маск грав основну, а потім і вирішальну роль у виборчій кампанії. Він витратив на неї безпрецедентні 209 млн доларів, запустивши сумнівну електоральну лотерею з премією 1 млн доларів, розробивши нову політехнологію з алгоритмами в «X», колишньому Twitter. Тільки за один день він повертав 26,5 млрд доларів.

Маск перетворив кампанію Трампа на високотехнологічну систему контрольованих алгоритмів, повністю усунувши зі сцени його внутрішню партію MAGA.

Платформа «X» стала, з одного боку, найсильнішим джерелом інформації, збільшуючи потрібні інформаційні алгоритми в 1000 разів. Це привело до революційних змін.

Традиційні популярні американські ЗМІ впали й виявились неконкурентними. Платформа швидко почала управляти великими групами, а потім і цілими спільнотами людей, привчаючи їх до швидкого і постійного споживання короткої, але місткої інформації.

Високотехнологічна маніпуляція свідомістю виборців

Таким чином платформа «X» стала ефективним і легальним джерелом зомбування не тільки республіканських, а й демократичних виборців. Вже немає сумніву, що Маск і платформа, за визначенням агентства Reuters, стали центром дезінформації про США.

Брехливі або такі, які обманюють, повідомлення Маска про вибори в «X» зібрали 2 млрд переглядів цього року. Особливо тотальною дезінформаційною атакою відзначився «X» в 7 критично важливих волатильних (мінливіх) штатах, в яких переміг Трамп.

Комп'ютерна експертка з дезінформації з університету Карнегі-Меллона Кіплінг Карлі навила один із багатьох фактів, що 203 млн підписників допомогли створити «мережевий ефект», за допомогою якого контент на «X» переходив на інші соціальні медіа та платформи — Reddit та Telegram.

Центр протидії цифровій ненависті виявив 88 неправдивих дописів Ілона Маска на підтримку Дональда Трампа, які переглядали 2 млрд користувачів.

Для феноменального нагромадження даних та їх ускладнення, викорис-

товуючи штучний інтелект (ШІ), Маск використав платформу «X» на ресурсі Big Data (великі дані). Це великий масив структурованої або неструктурованої інформації, що накопичується з різних джерел та постійно оновлюється.

Після першого замаху на Трампа він побачив у цьому можливість запустити суперпотужний новий імпульс у кампанію, яка провалювалася. Її треба було перебудувати, перетворивши на своєрідну терапію, яка щодня реформатує мізки всіх без винятку виборців.

Кінцева мета — отримання результатів, які легко, без роздумів, сприймаються людиною, є ефективними і нагадують правду в умовах безперервного зростання обсягів і розподілення інформації по всіх периферіях. Зробити цю інформацію непомітною і під прикриттям свободи слова «вживити» її в мізки споживачів. Технологічно зі зворотним зв'язком.

Одночасно з новими знаннями та постійною підтримкою трендів — посилити їх нарощування і створення нових у цьому ж напрямку. Можна сказати, що американці іноді читали свої провідні, популярні у світі видання The Washington Post, The New

Під час виборів у США Ілон Маск одним ривком, контролюючи Дональда Трампа, серйозно відсунув традиційні транснаціональні американські компанії від стратегічного управління Америкою.

York Times, The Hill та інші, але жили платформою «X» та чекали інформації, правди, сенсації саме тут.

Злам системи управління США

Уперше Big Data скористався Барак Обама на виборах у 2012 році. Аналіз проводили в режимі онлайн-потоків настроїв виборців, коригуючи свою програму. З цим давно працює АНБ (Агентство національної безпеки) США в data-центрі штату Юта, де воно збирає всі дані користувачів інтернету.

Тож Маск одним ривком, контролюючи Трампа, потіснив, серйозно відсунув традиційні транснаціональні американські компанії від стратегічного управління Америкою, змістивши акценти нового президента з класичного «гроші-товар-гроші» в нову посткапіталістичну реальність «влада-гроші-влада».

Виклики Ілона Маска — високі технології нової політики.

Новий тип олігархії й плутократії. Влада дає доступ до грошей, а гроші, при використанні високотехнологічних інструментів з програмуванням демократії й виборів, знову дають владу. Акції «Тесли» одразу зросли на 22%.

Маск став багатшим на 33,5 млрд доларів за один четвер. Для космічної програми він отримає неконтрольоване федеральне фінансування. Він погодився разом з американським проросійським підприємцем індійського походження Вівеком Рамасвами очолити так званий неурядовий Департамент ефективності американського уряду.

Водночас стало відомо, що мемна криптовалюта Маска Dogecoin фінансуватиме місію Space X на Місяць. Вона стрімко злетіла в ціні після призначення Маска в Департамент, який має «демонтувати урядову демократію» і реструктуризувати федеральні агентства. Ілон Маск обіцяє зі свого Департаменту звітувати про всі свої дії в соцмережах. Він збирається скоротити щонайменше 2 трильйони з майже 7 трильйонів видатків із бюджету США.

Маск і Україна

Маск став найбагатшим американським імперіалістом, який контролює президента країни. Це небувалий

стосунків із путіним, які загрожують у цьому випадку національній безпеці США.

Він не буде і «яструбом» — прихильником надання Україні достатньої й необхідної зброї для сильної позиції Києва. Отже, він шукає третій варіант, який може виявитись несподіваним. Хоча б тому, що він завжди ламає усталені й традиційні підходи. Проблема тільки в тому, що для зміни глобального алгоритму воєнних конфліктів потрібно знайти правильну стратегію.

Маск усвідомлює, що домовленості лише з москвою недостатньо, якщо не підпорядкуватись її ультиматуму. Потрібно вирішувати питання з Пекіном, з яким у нього дружні стосунки, про що він говорив у квітні цього року на зустрічі в Китаї з прем'єром Лі Цяном. Нагадаємо, Ілон Маск виступав проти мит на китайські електрокари.

Якщо Трамп розглядає Китай основною загрозою і збирається продовжувати політику обмежень, то Маск домовлятиметься про баланс у високотехнологічній конкуренції. Несподівано він зустрівся з представником Ірану в ООН у секретному місці, де годину обговорювали вихід зі стану воєнної кризи.

В цьому ключі, без сумніву, важливе значення матиме зустріч Зеленського і Маска. Наприклад, вона могла б відбутися 18 листопада, до або після засідання РБ ООН, на якій головувала Британія, щодо російської агресії. На неї чомусь поїхав міністр закордонних справ України Андрій Сибіга, а не президент Володимир Зеленський.

Ілон Маск зброю не робить і поки що не планує. Він просуватиме будь-який мир, який вигідний створенню його високотехнологічного бізнесу.

Збройні корпорації і їхні уряди — на піднесенні й швидко рухаються до створення технологій війни наступного покоління: роботизованих, безпілотних, зі штучним інтелектом систем, кіберзброї, нових видів енергетичної зброї та стратегії оборони, яку неможливо буде подолати. І вона має бути такого рівня, що володіння передовими новітніми системами озброєнь зроблять неможливою війну навіть у теорії — підпорядковуючи водночас використання новітніх воєнних технологій відповідальному контролю з боку надійних безпекових гарантів. Однак, на нашу думку, це можливо лише в одному випадку — коли росія програє, і саме це збереже їх еволюційне поширення на решту людської цивілізації. ■

■ ЧИЇ ІНТЕРЕСИ?

Пам'ятайте: після кожного поділу України втрачала й Польща

Фермерів сусідньої держави знову втягнули в чужу політику...

Володимир СЕРГІЙЧУК, доктор історичних наук, професор

Світові засоби масової інформації наприкінці листопада знову були заповнені новинами про чергове блокування польськими фермерами державного кордону з Україною, звідки до країн Євросоюзу не могли в'їжджати авто з найрізноманітнішими вантажами. На цей раз польські аграрії таким чином протестують проти «невиконання вимоги зберегти рівень сільськогосподарського податку у 2024 році на рівні 2023 року». Ще одна причина — «занепокоєння щодо підписання Європейським Союзом угоди про вільну торгівлю з південноамериканськими країнами МЕРКОСУР (Бразилія, Аргентина, Парагвай та Уругвай). Нині фермери призупинили свою акцію до 10 грудня, але обіцяють, що в разі невиконання умов поширять блокування на весь східний кордон.

Організатори блокади кордону з Україною заявили: «Ми хочемо чинити тиск на тих, хто перебуває при владі, щоб ця угода не відбулася». Але акція, як бачимо, розгорнулася не під кабінетами рідного уряду у Варшаві, котрий разом з депутатами Сейму має вирішувати перше питання, не на кордоні з країнами ЄС, не під посольствами згаданих південноамериканських країн, а блокуванням наших автомобілів, що доставляють до Центральної та Західної Європи найрізноманітніші вантажі, завдяки чому має наповнюватися бюджет воюючої України, яка захищає й поляків від їхнього не зовсім дружнього партнера, а на північному сході — ще й близького сусіда.

Відтак ці дії польських фермерів — якраз на користь агресора, який прагне утвердитися світовим гегемоном, перед яким тремтітимуть усі народи, як це вже було не раз в історії. Тож саме полякам належало б про це пам'ятати, бо їхні утопічні плани поліпшити власну значущість за рахунок українців не раз закінчувалися повним крахом — аж до зникнення з політичної карти світу їхньої держави.

Першим таким прикладом є участь Речі Посполитої разом з Московією в трьох поділах України в 1656-му, 1667-му і 1686 роках. Як відомо, це закінчилося тим, що в 1772-му, 1793-му і 1795 роках та ж Московщина з німцями поділила саму Польщу, після чого вона як держава перестала існувати — аж до 1918 року. Тоді ж у результаті Першої світової війни полякам, як і українцям, — учорашнім підневільним двох конаючих імперій — вдалося відродити власну державність.

Але якщо поразка Австро-Угорщини й Німеччини створила сприятливі умови для розвитку польської державності, то для українців, незважаючи на падіння імперії Романових, вилонилися вже дві ворожі сили — білогвардійці (як спадкоємці російського великодержавного шовінізму) і новітні претенденти на цей статус — тамтешні більшовики, котрі також не уявляли свого існування без українських хліба, цукру, вугілля й залізної руди.

Скориставшись із того, що червона росія вже восени 1918 року розпочала новий похід на українські землі, польські політичні діячі вирішили скористатися з важкого становища в УНР, аби втілити в життя бодай частину своєї концепції щодо відродження Польщі «дорозборової». Відтак через втрату пильності урядом Західно-Української Народної Республіки поляки змогли опанувати Львовом, а згодом вторглися і на Волинь.

Але були й інші фронти: з початком лютого 1919 року Київ окупували російські більшовики, з півдня висувалися денікінці, за Дністром на українських землях господарюва-

ли румуни. Цей чотирикутник смерті вдалося розірвати наприкінці серпня 1919 року, коли об'єднані збройні відділи УНР та її Західної області визволили столицю України від червоних московських загарбників. Щоправда, на один день, бо вже наступного галицьке командування замість одних російських «визволителів» впустило до Києва інших — денікінських, для яких українська мова була «собачою» або «телячою».

Відтак після цього у вкрай важких умовах для армії УНР вималювався тепер уже так званий трикутник смерті, в якому могла остаточно згоріти українська державність. Аби її зберегти, провідник національно-визвольної революції Симон Петлюра змушений був погодитися на висунуті поляками кабальні умови: поступитися їм Східною Галичиною й Західною Волиню.

У Варшавському договорі й військовій конвенції від квітня 1920 року ця поступка обумовлювалася політичною і збройною підтримкою з боку Польщі — аж до повного визволення території УНР від російських агресорів.

І вже через два тижні Київ був звільнений, там спільний військовий парад приймали вожді обох народів. Проте поляки звільняли Лівобережну Україну від російських більшовиків відмовилися — їм засліпило очі від марення про Польщу «дорозборову», яка якраз і визначалася лінією Дніпра. Тому на радощах вони продовжували парадувати в Києві, не пішовши на Лівобережжя, де їх з надією на обіцяну допомогу чекали українські повстанці, зокрема на Бориспольщині.

А раз поляки не пішли на лівий берег Дніпра, то російські червоні відділи переправилися з нього до поляків на правий. І кінна армія Будьонного так ударила по розімлілих від марева «дорозборової» поляків, що вони отямлися аж під Варшавою на західному напрямку бойових дій. Якби це повторилося й на південно-західному театрі, то червона армія без проблем оволоділа б Варшавою й пішла б далі на захід, де вже організувалися радянські республіки в Німеччині.

Однак на цій ділянці фронту діяла українська дивізія під командуванням полковника Марка Безручка — вона не тільки потрїпала будьонівців у Галичині, а й зупинила їх під Замостям. Саме завдяки цьому полякам удалося зачепитися на невеликому плацдармі на правому березі Вісли, звідки вони вдарили у фланг армії червоного командарма Тухачевського. Його відділи почали безпорадно відступати від Варшави на схід.

Ось тут і з'явилася блискуча нагода спільними зусиллями розгромити червоні московські війська й викинути їх за кордон УНР. Цю невтішну для російських більшовиків перспективу гостро відчув їхній вождь лєнін. Тож він знову використав той при-

Польські фермери знову блокували кордон з Україною.
Фото з сайту lb.ua.

йом, завдяки чому врятував радянську росію на переговорах у Бересті на початку березня 1918 року. Але якщо тоді він для замирення погоджувався відступити з українських територій, то тепер він запропонував їх полякам, включно з Берестейщиною. Як і частину західнобілоруських...

І поляки погодилися, припиняючи бойові дії проти московського війська й залишаючи українське без забезпечення амуніцією і боеприпасами, хоч це і передбачалося укладеним договором. На листи Петлюри з цього приводу начальник польської держави Юзеф Пілсудський не відповів... Поспішав пошвидше підписати договір з москвою коштом свого вчорашнього союзника, який допоміг йому вчора врятувати його країну від окупації червоною армією.

Як не дивно, в Польщі тоді ніхто не згадав про її з москвою три поділи України в XVII столітті, які обернулися у XVIII трьома її розчленуваннями за участю тієї ж «білокам'яної». Нікому із захмелілих польських політиків не прийшло в голову, що «щедрий дар» від лєніна українських і білоруських земель — то до наступного, відповідно четвертого, поділу їхньої країни за участю москви. І це станеться 23 серпня 1939 року в кремлівському кабінеті сталіна, де під його пильним поглядом молотов і ріббентроп підписували таємний документ з цього приводу — розмежування по Сяну, Віслі, Західному Бугу й Нареву. І знову Річ Посполита Польська перестала існувати...

Про це все полякам нагадував автор у листопаді 2001 року у Варшаві на заключній конференції спільних наукових зустрічей про важкі питання Другої світової війни, аби господарі аналізували минуле для правильного поступу на майбутнє. А ще я тоді додав: тогочасний дозвіл росіянам побудувати через Польщу обхідний навколо нашої держави газопровід до Словаччини є — хай і віртуальним! — п'ятим поділом України між поляками й росіянами.

Який лемент тоді піднявся в залі — не тільки від поляків, а й від окремих наших професорів. Мовляв, навіщо про це говорити, адже як нас гарно поляки приймають, у якому готелі поселили, який банкет на закінчення намічається!.. Та пошвидше треба заключне комюніке підписувати, хоч у його проекті вся відповідальність за

волинські події 1943 року бездоказово покладається лише на український національно-визвольний рух.

Зрозуміло, що більше поляки не запрошують мене на наукові конференції, їм зручніше працювати з тими нашими дослідниками, хто готовий піти на вигідні для польської сторони компроміси, не загострює уваги на документальних свідченнях, які лежать в українських архівах.

Однак важливо нагадати й про те, на чому ніколи й ніде не наголошується: після того, як поляки погодилися дозволити будувати росіянам обхідний газопровід через їхню територію, чим Україна в перспективі позбавлялася надходжень від транспортування газу до Європи, невдовзі та ж москва й той же Берлін таки побудували обхідний газогін навколо Польщі по дну Балтійського моря.

Тобто, віртуальний п'ятий поділ України в галузі транспортування газу, який не відбувся з різних причин, обернувся п'ятим реальним виключенням польських спроможностей заробляти валюту на цьому.

Чому про це пишу? Тому що останні акції польських фермерів на кордоні з Україною, до розв'язання яких наша держава не має ніякого стосунку, спонукають до підозр, чи не є ці дії частиною якогось чергового широкомасштабного проекту, від якого має постраждати Україна.

Та Україна, яка сьогодні кров'ю своїх найкращих синів і дочок захищає Польщу і весь Євросоюз, як і НАТО. Щоб там не повторилися ті злочинні москви, що відбувалися на українських теренах за її окупації.

І ось у такий день, коли ми вшануємо разом з усім цивілізованим світом жертв Голодомору-геноциду 1932—1933 років, що забрав 10,5 мільйона українців, польські фермери знову блокують наш кордон...

До речі, в москві часто відзначалися тим, що свої найбільші удари по українству готували до наших сакральних дат. Зокрема, саме 22 січня 1933 року — в 15-ту річницю проголошення самостійної Української Народної Республіки — в кремлі було підписано постанову про заборону голодним селянам України й Кубані в'їжджати по хліб до росії й білорусі...

Не забуваймо також і про те, що перші вбивства мирних протестувальників на київському Майдані сталися саме 22 січня 2014 року... ■

Лариса САЛІМОНОВИЧ
Чернігівська область

■ НА ПРАВАХ РЕКЛАМИ

Смак воєнного хліба

Громаді під час окупації вдалося запустити стару пекарню, яка тепер поступово перетворюється на сучасне підприємство

У перші дні війни російські війська підірвали мости і перекрили майже всі дороги, відрізавши Корюківську громаду Чернігівської області від України. Місту і сусіднім селам довелося виживати на старих продовольчих запасах, що танули з кожним днем. Аби уникнути голоду, міськрада прийняла рішення відновити випічку хліба на підприємстві, що було продане з аукціону і фактично рік простоювало без роботи. Цю ідею миттєво підтримали сотні містян, які кинулися приводити до ладу занедбане виробництво. І хоча перші буханці через брак якісної сировини виявилися далекими від стандарту, їхній смак запам'ятався назавжди. Так у Корюківці виникла ідея відродити старий завод, щоб і далі бути з власним хлібом. З реалізацією цього задуму громаді допомогла Програма USAID DOBRE, придбавши ротаційну піч. Проєкт також підтримали інші фінансові донори, тому оновлені цехи невдовзі запрацюють на повну потужність.

Заводська толока

Перший візит до колись процвітаючого підприємства залишив сумне враження — обладнання в аварійному стані, дах протікає, форм для випічки замало, діжі в дірках. Але попри все корюківці вирішили реалізувати свій задум, оскільки вже через три дні стало зрозуміло, що блокада міста триватиме далі.

Спочатку добровольці все відчистили, відмили і відремонтували, а потім кинули клич зносити продукти для першого замісу. «Людей у цеху було, як у мурашнику. Усі хотіли швидше відновити роботу, — пригадує головний спеціаліст фінансово-господарського відділу управління соціального захисту населення Корюківської РВА Олена Янченко. — Прийшли фахівці, які тут пропрацювали багато років. Підключилася молодь і навіть діти. Допомогала місцева влада. Люди з вулиці несли останні припаси дріжджів, борошна, олії, цукру. Десь 300 кілограмів солі знайшлися на підприємстві. Все було згуртовано і дуже тривожно».

Через кілька днів спробували випекти першу партію хліба. За рецептурою він виявився, без перебільшення, воєнним, оскільки його основу, через брак продовольчого борошна, складало фуражне. Воно було настільки низької якості, що не просіювалося крізь сито. Втім, саме цей продукт допоміг зеконотити вкрай дефіцитні дріжджі, з яких технологи почали виготовляти закваску. Пізніше по сусідніх селах місцевої владі вдалося роздобути якісніше борошно, вміст якого у виробі став вищим. Але, за словами пані Олени, саме ті, перші буханці, й понині здаються найсмачнішими. Люди їх ділили між собою навпіл, а то й на три частини, пригадуючи розповіді бабусь про Голодомор і німецьку окупацію. Ніхто й гадки не мав, що подібне жахіття може повторитися у, здавалося б, цивілізованому XXI столітті.

Окупація Корюківки тривала довгих 40 днів. Утім, коли російські військові забралися геть, жителі громади виступили за те, аби пекарня працювала далі. «То був якийсь Божий промисел, — пригадує Олена Янченко, яка виступила в ролі організатора заводських процесів. — Люди почали просити свого, а не привозного хліба. Тоді я й кажу дівчатам: «А давайте спробуємо ще й булочну лінію налагодити». Покликали інженера-механіка, аби перевірів обладнання. Швидко все вимили й запустили в роботу. Так у нас з'явилися свої батони, булочки і рогалики».

До речі, Олені Миколаївні, яка свого часу на Корюківському хлібозаводі пропрацювала 16 років, вдалося під час окупації не лише організувати людей для відновлення виробництва, а й розробити особливу, воєнну, тех-

нологію випічки хліба. Її ентузіазм був високо оцінений на державному рівні. З нагоди Дня Соборності України цього року пані Олена була нагороджена медаллю «За працю і звитягу».

Руїни скасовуються!

Хлібозавод, який у Корюківці збудували ще в 60-х роках минулого століття, після перерви пропрацював фактично рік. Далі потрібно було вирішувати його подальшу долю, бо старе обладнання потребувало заміни. «На сесії міськради ми написали листа до Програми USAID DOBRE, з якою до війни вдалося реалізувати чимало успішних проєктів, — каже начальниця відділу економіки, транспорту, інвестицій та туризму Корюківської міської ради Оксана Кукук. — Партнери відгукнулися на наше прохання й придбали ротаційну піч, вартістю мільйон гривень. Через аукціон громада передала її в довгострокову оренду теперішній власниці підприємства».

Вдруге відновлювали комбінат теж гуртом. Поки в приміщенні тривав ремонт, керівниця майбутньої пекарні подавалася на різні конкурси і програми. Зрештою за підтримки Німеччини вдалося отримати тістоміс та різні ємності для підготовки виробничого процесу. Зі свого боку, вітчизняний уряд надав 250 тисяч гривень у межах програми «Робота».

Як повідомила пані Оксана, на підприємстві вже відбулися пробні пуски пекарських ліній, але там продовжують закуповувати те, чого на сьогодні бракує для повноцінної роботи. Втім, незважаючи на дрібні проблеми, до старту лишилося вже недалеко. В умовах війни, коли завжди є ризик повторного порушення логістики, громада більше не залишиться без власної випічки.

І ще один надзвичайно важливий момент. Місцеві жителі активно виступили за відродження підприємства і тому, що тут з'явилися нові робочі місця. Отож, за словами експерта з місцевого економічного розвитку Програми USAID DOBRE Віталія Юрківа, реалізацією успішного проєкту вдалося паралельно вирішити одразу дві проблеми — доступу до свіжих хлібобулочних виробів і підтримки місцевого бізнесу. «То була наша спільна робота, — каже він. — Міськрада допомогла підприємцеві відновити приміщення, а ми купили обладнання, адже йдеться про старий хлібозавод, який до війни вже не працював».

Водночас Програма USAID DOBRE розпочала в Корюківці реалізацію нового трирічного проєкту, пов'язаного з розвитком мережі централізованого теплопостачання. Експерти вже провели комплексну оцінку надання цієї послуги і визначили технічний стан застарілої системи. Громада також отримала 1000 метрів попередньо ізольованих труб на суму понад 2 мільйони гривень. Їх вже встановили на найбільш аварійних ділянках міської теплотраси. Кошти на роботу майстрів виділили з місцевого бюджету.

Хліб має бути своїм

Після проведеної в країні децентралізації жителі новоутворених громад почали визначати пріоритетні напрямки свого розвитку. Саме тоді у багатьох невеликих містах виникла ідея повернути традицію випічки власного хліба, оскільки свого часу місцеві пекарні не витримали конку-

Піч, придбана Програмою USAID DOBRE, вже випікає корюківський хліб.

Іменинний коровай від оновленого підприємства.

ренцію з крупними комбінатами власних центрів і припинили виробництво. Широкомасштабна війна швидко виявила вразливість такого вибору.

Однією з перших, за підтримки Програми USAID DOBRE, реалізувала хлібний проєкт Дмитрівська громада Кіровоградської області. Її приклад, а також логістичні проблеми, пов'язані з війною, надихнули Корюківську міськраду скористатися перевіреним досвідом. Аналогічні бізнеси відкривали за допомогою того ж міжнародного партнера у селищі Короп на Чернігівщині, в селі Усть-Путила Чернівецької області, у кількох населених пунктах Миколаївщини. «Ми побачили, що громади серйозно зацікавилися темою хліба, а також переоборювачів і фруктів, — каже Віталій Юрків. — Недостатньо мати сировину. Підприємці хочуть виготовляти з неї готову продукцію. Саме тому ми закупили багато обладнання і передали його місцевим адміністраціям для того, аби вони самостійно дбали про свою продовольчу безпеку».

Одним із популярних проєктів стало облаштування громадських кухонь, доступ до яких отримали всі, хто хоче виготовляти із свіжих овочів і фруктів соуси, джеми, соки та іншу домашню продукцію. Головною родзинкою усіх цих просторів став той факт, що сучасне обладнання надійшло на баланс місцевих органів влади, а не підприємців. Відповідно, скористатися ним по черзі можуть усі

бажаючі. Особливо великою популярністю ця послуга користується влітку і восени, коли жителі сільської місцевості не в змозі впоратися з багатим урожаєм і частину городини та фруктів просто викидають. Водночас на сучасному обладнанні можна виготовити продукцію високої якості й продати її на ринку.

Громадські кухні виконують і ще одну функцію — професійної орієнтації. «Це територія, де молодь у неформальній обстановці може отримати певні навички і можливо у майбутньому захоче працювати у даній сфері, — каже Віталій Юрків. — Важливим є і той факт, що доступ до громадських кухонь мають представники вразливих груп населення - ВПО, пенсіонери, люди з невисоким фінансовим достатком. Отож зараз Програма USAID DOBRE напрацьовує в деяких громадах ще одну форму підтримки, аби створити схему погодинної оренди наданого обладнання. Тобто сьогодні ми разом активно готуємося до життя після війни».

Матеріал підготовлений редакцією газети на замовлення Українського кризового медіа-центру та став можливим завдяки щирій підтримці американського народу, наданій через Агентство США з міжнародного розвитку (USAID). Зміст є відповідальністю Глобал Ком'юнітіз (Global Communities) і не обов'язково відображає точку зору USAID чи Уряду Сполучених Штатів.

Ярослав РОМАНЮК
Донецька область

■ НА ВЛАСНІ ОЧІ

Любов і біль Краматорська

Звичайне життя прифронтового міста

З Сергієм ми зустрілися біля пошти, він очікував на дружину та розглядав фасад будівлі. Можливо, як потім мені здалося, це була одна з рідкісних хвилин його справжнього спокою. Та оскільки спочатку сиве чоло створювало ілюзію всього лише глибоких роздумів, я розбурхав його увагу другим «добрим днем». Побачив у його очах фізичне відображення нерозуміння, яке вже вдруге зустріло світланок у Краматорську та шукало місце, де можна було б зрозуміти свідомість прифронтового міста.

Я розпитував у нього про музей історії, який розмістився через поверх від пошти. Він швидко вказав на вхід, який був праворуч від головного. Ба більше, Сергій зі здивуванням підійшов до мене, коли я втретє спробував відчинити замкнені двері. Йому також стала цікава доля закладу, тож він пішов зі мною на розвідку до листоніш.

Нам розповіли, що вартовий, якому пощастило більше, ніж працівникам пошти, бо замість непроглядного ДСП на вікнах у нього був лише прозорий скотч, охороняв порожній зал. Усі виставки вивезли в безпечніші регіони.

Засмучений новиною, Сергій почав розповідати, що українці — народ позитивний та добрий. Звичайно, як і будь-якого українця, йому допікала корупція. Звісно, він звинувачував у всіх бідах політиків. Знову ж таки, як почув, що українцям не жити так, як у ЄС, іще дуже довго. І наприкінці сказав, що не потрібно чекати чарівної манни з неба, яка допоможе нам жити краще. До кращого життя ми маємо вирости інтелектуально.

Коли ж ми виростемо? Чи може бути тут якась одиниця виміру? Це побачимо далі, тільки чи всі одночасно? Час тут тягнеться по-особливому. Спочатку відчулося, наче він тут дійсно нікого не чекає. Невмоливо жене й не запитує, чи встиг хтось зловити мить. А далі відчуваю, як місто своєю мовчазністю переминає мене по черзі кожну кістку. Два протилежні виміри, а між ними різниця всього 10 годин. Той і той здався мені прикрістю.

Місцеві це також відчують? Здалося, наче їм усе одно, скільки часу пройде, нехай і ціла вічність, аби лише вона минула без смертей. Про мирний час згадки є в місцевих теле-

грам-каналах. Найбільше згадують всіяну електричними вогнями нічну Донецчину. Ностальгія швидко перебивається сповіщеннями тривоги.

Тривожні новини можна дізнатися й зі шпальт місцевої преси — щось на кшталт «Опалювальний сезон на Донеччині настане не скрізь» або «На Донеччині з початку року виявлено 28 фінансових злочинів, які завдали збитків на 1 млрд гривень». На останніх сторінках газети помітив дошку оголошень. Окрім звичних «куплю/продам», трапляються такі випадки: «Молода людина у віці 70+, без шкідливих звичок, шукає свою половину». Надіюсь, ці повідомлення до когось і доходять. Хоча й згадується випадок: одразу після придбання газети до мене підходить чоловік і намагається забрати її з рук із запитанням: «А для самокруток вона підійде?».

Ідучи малолюдними вулицями, бачу пошкоджені будинки. Біля одного з них я вирішив зупинитися, бо, на відміну від інших, мені вдалося побачити процес залаткування дір. Двоє чоловіків внизу пиляли дошки, ще двоє зверху щось хотіли цементувати. Зовсім поряд, за 10 метрів від мене, кілька чоловіків активно розвантажували ящики з невеликого буса. Спершу я подумав, що це для будівництва. Згодом з'ясувалося, що розвантажували дрони для війська. І вже за дві хвилини після зупинки мені безцеремонно, але все ж культурно натякнули, що тут немає чого ловити і нічого тут стояти.

Ще кілька годин у моїй голові крутилися ці слова. За моїми спостереженнями, щось «ловити» в цьому місті можуть будівельники, комерсанти, перевізники, автомеханіки та наркоторговці. Решта можуть лише пристосовуватися — невеличкі печі під будинками є переконливим доказом. Кому ж не вдається пристосуватися, той виставляє житло на продаж. Багато квартир мають євроремонт, підлогу з підігрівом. Щоправда, всі зручності зроблені ще до 2022 року. Я буду неправий, якщо цілі вікна вважати зручністю, а не необхідністю.

Ось чому діти навчаються онлайн (загальноосвітня школа №23)

Краматорський хліб.

Є ще також бабця, котра перед найбільшим торговим центром у місті продає квіти, бо ж іще маємо прокидатися й любити. ■

■ ПЕРЕДПЛАТА-2025

Бойова газета героїчної нації

Поспішіть передплатити «Україну молоду» на наступний рік

«Україну молоду» у своїх відгуках і читачі — як зі столиці, так із глибинки, — і колеги-журналісти оцінюють як головну національну газету держави. Редакція «УМ» і надалі намагатиметься бути гідною такої високої оцінки і вашої уваги, шановні читачі.

Нині триває передплата на 2025 рік. Оформити передплату можна у відділеннях поштового зв'язку, в операційних залах поштамтів, у пунктах приймання передплати, на сайті ПАТ «Укрпошта» www.ukrposhta.ua, ДП «Преса» www.presa.ua, як за електронною версією Каталогу видань України «Преса поштою», так і за друкованим Каталогом видань «Преса поштою».

До наших постійних читачів ми традиційно звертаємося: якщо ви багато років передплачуєте «Україну молоду» — порадьте передплату і своїм родичам, друзям, сусідам, знайомим.

Передплатна вартість «України молоді» на 2025 рік:

- на місяць — 82 грн.,
- на квартал — 246 грн.,
- на півріччя — 492 грн.,
- до кінця року — 984 грн.,

Передплатний індекс — 60970

«Укрпошта» додатково за саму процедуру оформлення передплати бере 20 грн.

«Україну молоду» можна прочитати в усьому світі через партнерську мережу PressReader

■ ДО УВАГИ ЧИТАЧІВ

Українці зможуть передплатити пресу за програмою

«Зимова єПідтримка»

З грудня 2024 року українці отримають можливість використати 1000 гривень державної допомоги за програмою «Зимова єПідтримка» для передплати вітчизняних газет та журналів. Укрпошта спільно з Національною спілкою журналістів України вітають урядове рішення щодо включення преси до переліку послуг програми та закликають громадян підтримати українські друковані медіа.

«Передплатити улюблені друковані видання через Укрпошту за програмою «Зимова єПідтримка» — це просто, зручно і корисно. Ви отримуватимете доступ до актуальних новин і культурних подій, водночас підтримуючи українське слово. А ми доставимо ваші газети чи журнали туди, де ви є — у великі міста, маленькі села, безпечні райони чи навіть на лінію фронту. Адже Укрпошта завжди поруч, у кожному населеному пункті нашої країни», — зазначає генеральний директор Укрпошти Ігор Смілянський.

«Включення преси до програми єПідтримки — це стратегічно важливе рішення, яке допоможе зберегти і розширити читачку аудиторію друкованих медіа. В

умовах війни газети та журнали виконують особливу місію з інформування суспільства, тому механізм підтримки через стимулювання читачького попиту є надзвичайно актуальним», — наголосує голова НСЖУ Сергій Томіленко.

Оформити передплату можна у будь-якому відділенні Укрпошти, повідомивши оператора про бажання використати кошти єПідтримки. Доступні варіанти передплати — від одного місяця до року, з початком доставки від січня 2025 року. Важливо, що послуга доступна по всій території України, включно з прифронтовими територіями.

Довідково:
— Отримати єПідтримку можна через застосунок «Дія» або у відділеннях Укрпошти;

— Окрім передплати преси, кошти можна використати на оплату комунальних послуг, придбання ліків, продуктів харчування та інших товарів українського виробництва;

— Соціальна програма «Зимова єПідтримка» ініційована Президентом Володимиром Зеленським і діє з грудня 2024 року. ■

Анатолій КОВАЛЬЧУК,
Хмельницька обл.

Упродовж кількох століть метою московії є загарбання України й поневолення нашого народу — політично, економічно, ідеологічно, духовно і мовно. Одним із найжорстокіших інструментів реалізації цього плану в ХХ столітті стали цілеспрямовано організовані тричі винищення українців голодом. Умисні злочинні дії Сталіна і його поплічників, якими московсько-радянська влада намагалася упокорити українців, спричинили мільйони смертей у 1932—33 роках наслідок конфіскації їстівних запасів, до останньої хлібини. Потрібні були десятиліття, щоб світ визнав це геноцидом. Бо правді було складно пробиватися через московську брехню і заборони.

У повідомленні урядові Італії Серджо Граденіго, консул цієї країни в Харкові, тоді столиці УРСР, у травні 1933 року писав: «Цей голод штучний і навмисне створений... Наслідком цього лиха буде московська колонізація України, що призведе до зміни її етнічного складу. У близькому майбутньому... ніхто більше не говоритиме про Україну та український народ, про українські проблеми, бо Україна стане де-факто територією з переважно московитським населенням. Голод вирує й нищить людей. Неможливо збагнути, як світ може залишатися байдужим до такої трагедії...».

«Україна молода» друкує спогади двох свідків колективізації і Голодомору на Хмельниччині, в селі Тернавка (скорочений виклад). Записані вони понад 10 років тому. Незважаючи на поважний вік, оповідачі Демидюк Ганна Іванівна та Ковальчук Антон Павлович до глибокої старості зберігали добру пам'ять і здоровий глузд. Колективізація і спричинений нею в 1932—33 роках Голодомор відбувалися в Тернавіці за такою самою схемою, що й в інших регіонах України.

Із трудяг-хліборобів радянські окупанти робили «ворогів народу»

Демидюк Ганна Іванівна,
1922 р. н.:

«Мої батьки мали невелике господарство: хату, хлів, клуню, двох коней, корову з телям, свиню з поросятами, домашню птицю. А також реманент: воза, плуга, культиватор, борони. Наша родина, в якій було п'ять дочок — Анастасія, 1920 р. н., Ганна, 1922 р. н., Марія, 1924 р. н., Надія, 1926 р. н. і Ліда, 1929 р. н., — жила скромно. Ми не бідували, але й не розкошували. Мали що їсти й пити. Але білий хліб бачили не частіше, ніж два рази в рік, — на Різдво і на Паску. Батько й мати господарювали самі, наймані праці не використовували. Часом їм допомагали родичі й сусіди. Бо так у селі здавна велося, що люди безкорисливо допомагають одне одному. Нас, дітей, змалечку привчали до праці. З семи-восьми років ми виконували деякі посильні роботи в господарстві. Старші дочки допомагали батькам доглядати менших сестер.

Пригадую, як навесні 1932 року в селі відбувалася колективізація. Людей примушували вступати до колгоспу і віддавати в комуни все майно. На тих, хто хотів господарювати самостійно, накладали непосильні податки. Наш батько Горбачук Іван Омелянович заявив, що до колгоспу не вступить. Хоча здогадувався, що відмова добровільно позбутися майна і волі добром для нього не закінчиться. Але він був чоловіком вольовим і свого рішення не змінив навіть під тиском влади.

Віда не забарилася. Якось до нас у двір приїхали озброєні люди. Вони заявили, що батько куркуль і класовий ворог. Бо не тільки сам не хоче вступати до колгоспу, але ще й інших селян підбурює не виконувати розпоряджень влади. Наказали батькові збиратися і йти з ними.

Наступного дня наше господарство розграбували. Приїхала ватага п'ятих людей. Незважаючи на материн плач, розібрали клуню й вивезли всі будівельні матеріали, приготівлені для будівництва нової хати. Забрали збіжжя і все їстівне. Вивели з хліва й забрали коней, корову, свиней та іншу живність. Навіть гусей і качок. Забрали весь реманент: плуга, культиватора, борони.

Через декілька днів прийшов з Антонівської тюрми змарнілий батько. Сказав, що в'язниця переповнена такими, як він, селя-

нами. Їх не годують. У тюрмній камері тісно, нема місця, щоб прилягти. Перед судом його відпустили на два дні додому, щоб узв'язати теплий одяг і їжу. Очевидно, тюремники знали, що не втече. Й повернеться до в'язниці. Бо кожний арештований хлібороб мав надію, що суд визнає його невинним. І відпустить додому.

Батько дуже засмутився, побачивши розорене й пограбоване господарство. Після того, як він попрощався з родиною і пішов на судилище, ми його більше ніколи не бачили. Згодом надійшов лист з Маріуполя, в якому батько повідомив, що після суду його як ворога народу привезли в це місце будувати доменну піч. Він писав, що харчування дуже кепське, теплому одягу не видають, а в тісному і смердючому баракі, де утримували в'язнів, дуже холодно. Люди сплять на дощаних нарах, нічим не застелених.

Мати відразу ж надіслала йому дві посилки. В одну поклала кожуха, у другу — сухарі і сало. Все це випросила в добрих людей. Дуже скоро одна посилка повернулася назад. У скриньці, де були харчі, замість сухарів і сала лежали камінці. Про подальшу долю батька ми ніколи нічого не чули. Не знаємо, за що, за яку провину його судили, коли він помер і де похований.

Після цього настали чорні часи. Нам було не до навчання, тому не ходили до школи. Щоб якийсь прожити й допомогти матері, старші діти пішли працювати на колгоспну ферму. З десятирічного віку я доглядала телят, а з дванадцяти вже доїла колгоспних корів. Наприкінці 1932 року народилася шоста дочка — Наталія.

Незважаючи на голод і холод, нашій родині пощастило пережити важку зиму й весну 1933 року. Хоча всі ми пухли з голоду, але ніхто не помер. Їли все, що можна було знайти на полях, на луках чи в лісі: стебла бур'янів, гілки й кору з дерев, ягоди, гриби. Їли навіть воронячі яйця. Особливим делікатесом вважалися пампушки з перетертого цвігу білої конюшини і коріння лопуха.

У селі проживало багато родин, майно яких через небажання господарів вступати до колгоспу було розграбоване. Пограбували також батькового брата. Він важко переживав комуністичну наругу і душевно захворів. Знаю, що багато людей пухли через голод. Чула, що були випадки смерті земляків, у тому числі дітей, від голоду. Подобиць не

■ ДОКАЗИ

У колисках нелюди шукали їжу

Свідчення Ганни Демидюк та Антона Ковальчука про спротив виконавцям колективізації та Голодомору і про злочини московсько-радянських посіпак у 1932—1933 роках

Село Удачне Гришинського (тепер Покровського) району Донецької області, початок 1930-х. Виселення через відмову сім'ї вступити в колгосп.

Фото Марка Залізняка з родинного архіву Володимира Залізняка, онука фотографа.

пам'ятаю, бо всі були дуже залякані, знали, що говорити про це небезпечно. Наша мати ще дуже довго боялася, щоб її і нас не вислали, як батька».

Батька-петлюрівця засудили за «підрив колгоспного ладу»

Ковальчук Антон Павлович,
1927 р. н.:

«Мій батько Ковальчук Павло Силович у 1918—19 рр. служив командиром взводу в армії Української Народної Республіки. Був грамотною людиною, тому знав, що таке більшовизм. Наша родина була середняцькою. Але сільська влада завжди називала батька петлюрівцем. Щоб не наражатися на небезпеку, він добровільно вступив до колгоспу. Віддав реманент, коней і телицю. Корова залишилася в нас. Вона і врятувала родину в 1932—33 рр.

Щоправда, членство в колгоспі не врятувало батька. Його засудили за «підрив колгоспного ладу» й заслали на будівництво Біломорсько — Балтійського каналу. Звідти він повернувся виснажений і хворий. Але вижив завдяки вживанню молока від тієї корови, яку не віддав у колгосп. Проте на цьому його поневір'яння не закінчилися. Батькові було заборонено проживати в Україні. І він виїхав у Челябінську область, де проживав родич, який виїхав туди набагато раніше. Влаштувався працювати на залізниці. Згодом перевіз туди родину. Але 1938 року на роботі його заарештували. Під час єдиного побачення з нашою матір'ю він сказав: «Відчуваю, що живим звідси не вийду. Тому продавайте майно і повертайтеся в Україну».

Під час колективізації мені було п'ять років, тому небагато

пам'ятаю про ті події. Знаю, що хліба ні в нас, ні в родичів, ні в сусідів не було. Делікатесом вважали печені цукрові буряки. Підрісши, чув від своєї матері, від старших односельців про знущання влади з людей. Головою сільради в той час був Бенедьо Шмигельський, а дільничним міліціонером — Мусій Михальчук (Тризін). Саме вони за наказом влади організували розкуркулення, їм допомагали різні нероботи-активісти. Серед них було багато заброд — чужинців, які невідомо звідки взяли. І так само швидко позникали із села після розкуркулення. Повийжджали назовсім декотрі з активістів. Колгосп створили, але самі працювати в ньому не схотіли.

Ось кілька фактів жорстокості і звірств представників влади. Мусій Михальчук, щоб залякати людей і примусити всіх вступати до колгоспу, пізньої осені 1931 року ініціював розкуркулення свого рідного брата Грицька, господаря середніх достатків. Грицьків син Сергій зазвичай уранці пішов до школи. А коли повернувся додому, не застав своєї хати. Її було зруйновано. На місці, де вона стояла, лежали вперемішку стовпи, білі стіни, двері, вікна, стіл, лави, мисник з розбитим посудом. Залишилася тільки піч і напівзруйнований димар. Змерзлу й голодну дитину запросила до своєї хати сусідка Ярина.

У неї саме обідали руйнівники садиби. Серед них був представник райкому компартії, який брав активну участь у розкуркуленні. Очевидно, він був організатором акту жорстокого вандалізму. Коли сильно захмелілий чиновник дізнався,

чим сином є Сергійко, він, розмахуючи револьвером, почав грубо виганяти його — голодного й легко вдягнутого, з хати. Хоча знав, що надворі морозна погода. Нелюд кричав, що більшовицька влада не повинна шкодувати ні куркулів, своїх класових ворогів, ні куркульських дітей. Бо вони виростуть і теж стануть ворогами народу. Проте Ярина заступилася за Сергія, сказавши, що дитина нічим перед владою не завинила. Місцеві прислужники антинародної влади підтримали Ярину й насилу приборкали озвірілого райкомівця. Хоча той погрожував усіх їх перестріляти як опортуністів і посібників класового ворога.

Місцеві активісти Іван Стримецький і Семен Забетчук за наказом влади ходили селом і відбирали в людей усю їжу. Пояснювали, що потрібно годувати голодний пролетаріат. Забирали все що бачили. А чого не могли забрати, те знищували або псували. Навіть у коліски до немовлят заглядали, чи не схована там якась їжа. Забравши все їстівне в родині Василичиних, ці грабіжники натрапили в коморі на дїжку квашеної капусти. Винести її надвір не змогли. Щоб не залишати людям і цієї їжі, вони на очах усіх випоронилися в дїжку. Отакою злочинно-сатанинською була мораль огидних слуг московсько-комуністичного ворога.

Цікава подальша доля учасників і свідків цього дикунського вчинку. Навесні 1944 року до Червоної армії серед багатьох жителів села були мобілізовані І. Стримецький і брати Василичини — Микола і Дмитро. І. Стримецький, очевидно, вмів «воювати» тільки проти беззахисних своїх односельців. Бо незаба-

■ ДОКАЗИ

Для немовлят для конфіскації

Хліб з товчених кукурудзяних кочерижок і гнилої картоплі. Березень 1933 року, Донеччина.
Фото Марка Залізняка з родинного архіву
Володимира Залізняка, онука фотографа.

ром дезертирував з бойової позиції і переховувався в лісі неподалік села. Коли про це дізнався голова сільради, то разом з головою колгоспу поїхав до райцентру просити владу не карати дезертира за законами воєнного часу, а простити йому. Бо той мав перед партією великі заслуги — заснував колгосп. А втечу з фронту пояснювали страхом. Районна влада, зваживши на такі «вагомні» аргументи, звісно, простила Стримецького. Чомусь ніхто не подумав: хто б тоді воював проти німців, якби всі солдати — за прикладом комуніста Стримецького — з переляку залишили фронт і розбіглися по домівках.

А що ж Микола і Дмитро Василичини, як склалася їхня доля? Обидва молоді хлопці того самого 1944 року полягли в боях героїською смертю. Бо воювали сумлінно, чесно, але не за владу, яка над ними поглумилася, а за свій народ, за волю України. Вічна слава і пам'ять хоробрим оборонцям нашої української землі!

Ще був такий випадок. Один господар мотів у клуні снопи. До нього прийшов озброєний москаль — уповноважений з району — і почав вимагати, щоб той запрягав коні й кудись його вів. Селянин пояснив, що нікуди не поїде через поломку воза. Розлючений відмовою, москаль застрелив чоловіка. Ні за що вбив мирного беззбройного хлібороб-

ба. На звук пострілу збіглися сусіди, похапали в руки палиці, лопати і до смерті відлупцювали вбивцю. Як не дивно, але ніхто з них не був покараний за такий самосуд.

У нашому селі люди пухли і вмирили з голоду. Хоча таких випадків було менше, ніж у Центральній Україні. Причиною стала близькість тодішнього кордону з Польщею. Багато кому вдавалося роздобути сухарі, борошно, олію і крупи на території нинішніх (а тоді — закордонних) Тернопільщини і Рівненщини. За невелику винагороду прикордонники крадькома пропускали селян через річки Збруч і Вілію.

У той самий трагічний час у нашому селі комуністи зруйнували церкву. То була дуже гарна цегляна споруда, збудована коштом і зусиллями громади у другій половині XIX ст. Вона стояла на високому пагорбі. Сонячного дня блиск трьох її золотих хрестів було видно за десятків кілометрів. Усередині стіни храму були гарно розмальовані.

Акт вандалізму відбувся серед білого дня, у присутності декількох сотень людей, яких комуністи зігнали з метою атеїстичного виховання. Чоловіки мовчки й понуру стояли, жінки плакали. Через неорганізованість громади ніхто не протестував, не чинив жодного спротиву протибожим діям злочинної влади. Кілька десятків учнів місцевої школи за вказівкою директора привели вчителі.

Скинути хрести з храму за невелику винагороду взявся сільський п'яничка Іван Горбачук. Колись він був поважним господарем і тямущим ковалем. Але комуністи визнали його визискувачем найманої праці, бо мав двох помічників. Влада реквізувала всі ковальські інструменти і пристосувала їх на калюжу. Люди казали, що його деградував морально.

Зробивши чорну справу, Іван зайшов у крамницю, де зібралася сільське і приїждже з Антонін начальство, й попросив пляшечку горілки. На запитання продавця, а хто ж заплатить, присутній там директор школи Кравчук сказав: «Нехай п'є, скільки хоче. Я за все заплачу». Згодом Іван помер, впадши п'яним у калюжу. Люди казали, що його спіткала кара Бога».

Ніхто не знає, куди поділися золоті (чи позолочені) церковні хрести, чаші, духовна література. А також книги реєстрації народжень, одружень і смертей багатьох сотень мешканців села. Невідомо, були вони передані до архіву, до музею, а може, вкрадені чи знищені.

P. S. Великомасштабне ретельне розслідування розсекречених архівів і незалежний висновок суду довели всьому світові: Голодомор — злочин геноциду українського народу. Його навмисне скоїли окупаційний московський (радянсько-комуністичний) режим і підконтрольні йому репресивні органи. Документи підтверджують: правляча компартія ухвалювала рішення чинити проти українців, які не сприймали більшовизм, жорстокі репресії, цілеспрямовано вбивати й ослабити наш народ біологічно, духовно й політично. Засобом терору був голод. Першочерговою метою більшовицької влади був злочинний намір позбавити селян землі, майна і волі. Перетворити їх на безправну, затуркану масу й загнати в колгоспи на рабську працю.

На правовій основі двох міжнародних конвенцій про запобігання й покарання за злочини геноциду і про незастосування строків давності за злочини геноциду й українського законодавства СБУ порушила кримінальну справу, розслідувала її і довела до суду. Апеляційний суд Києва у 2010 році ухвалив рішення: Голодомор 1932—1933 років був геноцидом, непростимим злочином проти Українського народу.

Названі й затавровані злочинці-організатори Голодомору — керівники більшовицького тоталітарного режиму: Сталін, Молотов, Каганович, Постишев, Косіор, Чубар, Хатаєвич.

Сатинська, брехлива москва завжди заперечувала Голодомор в Україні і чинила спротив розслідуванню страшних злочинів комуністичного більшовизму. Особливо злочину геноциду Голодомору. Влада країни-агресора як правонаступник лоджерського московсько-більшовицького режиму нині страшенно боїться розкриття правди про Голодомор-геноцид нашого народу ніхто, жоден ворог, ніколи не зможе заперечити. Оскільки вона ґрунтується на документах, а також свідченнях сотень тисяч очевидців і потерпілих.

Нині злочинний путінський режим — як послідовник і правонаступник лоджерського сталінщини — продовжує щодо України політику загарбництва і геноциду. Але світ змінився. На відміну від 1930-х років, коли демократичні країни еґотично відвернулися від України, яка вмирала у більшовицько-московському ярмі, нині влада більшості держав підтримує нас (армію і народ) у справедливій оборонній війні.

Віriamo, що разом переможемо кривавого ворога. ■

■ АКЦЕНТИ

«Розмова поколінь» із Віктором Ющенком

Третій президент України поспілкувався з ровесниками Помаранчевої революції, обговоривши різні теми: історія, події 2004 року, війна

Віктор Ющенко під час зустрічі з ровесниками Помаранчевої революції.

Олеся МАЗУРКОВА

Історія

Розмову в Українському домі з 20-річними українцями Віктор Андрійович почав зі справедливої заяви: «Ми маємо викрадену історію. З України вивезені всі списки та літописи віком ХV ст. і нічого. І те святе письмо, наші першоджерела ми вже навряд чи матимемо змогу побачити. Росія вкрала наше ім'я, наших героїв, історичні події, літературу, малярство, навіть музичну складову. І кожне покоління, починаючи ще з Київської Русі, задається одним-єдиним питанням: «А куди ми йдемо?»».

Та чим соціалізованою стає людина, тим краще вона розуміє, що її доля переважно залежить від долі спільності, в якій вона живе: «Якщо твоя спільнота програє, май на увазі, що перший, хто програє, — це ти».

Ще Тарас Шевченко намагався у своїх творах достукатися до українців, наголошуючи, що коренем нашого лиха є москва: «Мій любий краю неповинний! За що тебе Господь кара, Карає тяжко. За Богдана Та за Сказаного Петра», — натякаючи на Березневі статті 1654 року, які Богдан Хмельницький підписав із московією, та Петра I, через якого десятки тисяч українських козаків і селян загинули в муках заради будівництва так званого «вікна в Європу» — міста Санкт-Петербург.

Тому кожен національний рух ХХ ст. дуже швидко приходив до формули «Подальше від москви» — країни, як висловився Ющенко, червоного фашизму. Країни, де немає свободи слова, де зі свічкою вдень не знайти вільного журналіста. Ганну Політковську з дівочим прізвищем Мазепа, яка відкрито виступала проти діяльності путіна, застрелили в під'їзді власного будинку. Між іншим, у день народження вже згаданого диктатора.

Великий гуманіст Ілля Еренбург колись сказав таку річ: «Щоб перемогти ворога, його потрібно ненавидіти». І все, що росія зробила за 350 років, заслуговує на усвідомлену ненависть.

Події 2004 року

Коли тривали вибори президента, метою Ющенка було не лише закріпити довіру областей, які проголосували за нього, а й переконати ті області, що назвали русифікації та проголосували за Януковича, зробити те саме. Він згадає, як прагнув уникнути громадянського протистояння: «Коли біля стадіону Лобановського наші опоненти поставили намети й привезли з Донбасу

декілька потягів людей, не лишивши їм ані води, ані їжі, перше, що зробив наш Майдан, — приніс тим людям воду й продукти харчування. І сказали: «Хлопці, ви можете тут стояти скільки потрібно, але майте на увазі, що нас хочуть протиставити. Насправді ж ми всі хочемо одного — красивого й достойного життя в майбутньому».

Цей Майдан поставив основи нової політики, яка полягає в тому, що якщо люди прагнуть гідного життя, то мають подивитися на закордоння та його демократичне суспільство. Таке суспільство можна отримати за допомогою двох пунктів: вирішити національне питання та забезпечити волю та свободу вибору.

Якщо з другим пунктом усе й так зрозуміло, то що ж таке вирішене національне питання? Віктор Ющенко вважає, що це про глибоке внутрішнє національне усвідомлення, яке включає внутрішню гармонію та любов одне до одного. Але за один президентський термін неможливо «перевиховати» всіх українців. Він навів як приклад Польщу, якій за 150 років вдалося знайти вичерпну відповідь на всі запитання — політичні, мовні, культурні чи релігійні, і звучить вона так: «Поляк еден». Так само маємо зробити й ми — стати єдиними в усьому.

Війна

Українці за 350 років знуцань досі розмовляють українською мовою та співають українських пісень — не кожна країна могла б таке витримати. Як писала Ліна Костенко: «Нації вмирають не від інфаркту — спочатку їм відбирає мову».

На думку Віктора Ющенка, головним переговорником в Україні є солдати, які виконують найсвятішу справу. «Ми зараз робимо те, що хотіли зробити Мазепа, Бандера, Волошин та Петлюра. Це бій не легковажний, не коротесенький — це бій за всі 350 років».

Але варто спочатку визначити, що таке перемога. Навіть повернення до кордонів 1991 року — це лише її частина. Якщо ж світ зупиниться лише на цьому, то просто продовжить та посилисть політичні та мілітарні позиції росії на найближчі 5-10 років. У такій країні демократія не переможе — на заміну путіну прийде путін №2.

Має відбутися глобальна зміна світового порядку, де російська агресія більше не матиме підтримки чи виправдань. І тоді вже можна буде казати про перемогу. ■

■ БЕЗПЕКА

«Порозлягалися, як пани, і вчимося»

Під Полтавою для сільських ліцеїстів обладнали незвичайне захисне укриття

Ганна ВОЛКОВА

У ліцеї Терешківської громади Полтавського району є медичний кабінет, душ, тренажерна зала, фонтанчики з питною водою. Для людей з особливими потребами встановлено підйомник і облаштовано доступний туалет.

Малювати на стінах дозволяється

— Хтось називає це підземною мінішколою, а ми звемо освітнім хабом. Хоча, по суті, це радіаційне укриття, — запрошує мене в оновлений підвал Терешківського ліцею сільський голова Віталій Турпітько — учасник АТО, майор внутрішньої служби з відставці, старший лейтенант Збройних сил України з відставці.

Як тільки ми спустились по сходах вниз, Віталій Петрович показує на підйомник для людей з обмеженими фізичними можливостями. Запитую, скільки людей у ліцеї ним користуються.

— Є одна дитина, щоправда, вона навчається онлайн, — відповідає сільський голова. — Неважлива кількість. Важлива доступність для кожного. Це ж не тимчасове укриття. Ми робили все якісно, з розрахунком на довговічність. Адже тимчасове розв'язання питання ніколи не вирішує проблеми.

Звісно, підйомник у громадських закладах передбачений сучасними державними будівельними нормами (ДБН) так само, як й інклюзивна вбиральня. Подібні точки доступності — ознака цивілізованості суспільства, але все ще сприймаються нашими людьми, швидше, з подивом.

До слова, в укритті аж шість жіночих і п'ять чоловічих кабінетів, у той час, як у деяких стоять відра замість унітазів і навіть у навчальних закладах Полтави донедавна існували вбиральні без перегородок.

Та тут дивуватись і дивуватись! Підземний освітній хаб у Терешках дійсно крутий. Він абсолютно автономний! У ньому є навіть медичний кабінет, душева, тренажерний зал і справжній тир. Встановлено фонтанчики з питною водою. Сюди придбали нові меблі, мультимедійне обладнання, підвели інтернет. Опалюється приміщення дровами — завдяки встановленню сучасним твердотопливним піролізним котлам з великим коефіцієнтом тепловіддачі. А на випадок відключення електроенергії є потужний генератор, який стоїть в укритті.

Просторе приміщення — майже 1 тис. квадратних метрів — розраховане на понад 600 учнів. Усі класні паралелі мають власну навчальну кімнату. Хоча наразі тут навчаються більш як 720 учнів, оскільки частину підвозять із Вацівської гімназії, яка є філією ліцею. Там укриття лише буде.

Зорво розширюють приміщення й додають настроя різнокольорові стіни з малюнками, які все ще вдосконалюють учителі з художнім хистом.

Над дверима одного з класів помічаю абстрактний малюнок, виконаний білою крейдою на чорному тлі.

— Стіни нашого укриття —

Сільський голова Віталій Турпітько.

функціональні. Це завдяки спеціальним фарбам, які на них нанесені. На стінах можна писати крейдою й витирати написане, тобто використовувати як дошку, — приєднується до розмови заступник директора з навчально-виховної роботи ліцею Валентина Шляхова.

Цікава дивина для сторонніх, але вчителів та учнів Терешківського ліцею насправді складно здивувати нововведеннями і технічними новинками. Мультимедійні дошки, використання гаджетів під час уроків, окулярів віртуальної реальності — це для них звично. Але що важливо: раптом повітряна тривога перерве навчальний процес, то в укритті вони зможуть продовжити вивчати тему з використанням тих же технічних засобів.

— А це наш айті-хаб, де проходять цифрові уроки, — показує новенький клас учителя інформатики Віталій Помаз. — Мультимедійну дошку на базі операційної системи андроїд ми використовуємо у двох режимах — як планшет і як дошку для малювання.

У класі 12 планшетів і 12 комплектів VR-окулярів, а також лазерний кольоровий принтер, на якому можна роздрукувати будь-які документи, і 3D-принтер, призначений для об'ємного друку предметів різноманітного застосування.

Особливо яскравий клас у першокласників. Посередині, на м'якій підлозі, — столи зі стільцями для навчання, а під стінами — різнокольорові пуфи для відпочинку, ящики з іграшками.

Директорка ліцею Лариса Шевченко усміхається:

— На початку навчального року я поцікавилася у першокласників їхніми враженнями про укриття. «Супер! — відповів один хлопчик. — Ми там, як пани, — порозлягалися і вчимося». І я відчула, що найменші школярки розкуті.

Укриття ж — це не тільки про фізичну захищеність, а й про психологічне і психічне здоров'я. Коли діти почуваються в безпеці, то стресова ситуація стає менш вираженою, наскільки це можливо, а якість життя поліпшується.

Ще є місце для танцювальної зали

В укритті обладнано також клас безпеки, в якому навчають азів домедичної допомоги, поводження на замінованій території,

рятувальних операцій, загалом правил безпеки життєдіяльності. Все це надзвичайно актуально в наших реаліях.

Про тренажерний зал розкажемо більше. Адже його створили й обладнали за побажаннями самих ліцеїстів.

Учениця 11-го класу Саша Петришина пригадує, що на етапі проєктування замовники попросили дітей написати проєкт на тему, який простір вони хотіли б мати в укритті. Хтось висловився за фотостудію, хтось — за відеозал, ще хтось — за музичну секцію. Але перемогу здобула ідея облаштувати в укритті спортивний зал.

— Дорослим може видаватися важливим одне, а молоді — інше, — говорить дівчина. — Дуже важливо, що старші дослухаються до нашої думки. Тож тепер на перервах, якщо тривога довго триває, бігаємо сюди розминатися. Тут є силові тренажери, шведська стінка, лавка для відтискання.

— Із часом розширимо цей простір, зробимо малу спортивну залу, — обіцяє сільський голова. — Щоб, коли під час уроку фізкультури пролунає сирена, учні могли спуститися в укриття й продовжити заняття.

В очільника громади є й інші амбітні плани. В підвальному приміщенні це залишається частина невикористаної площі. Є задумка облаштувати там мобільну конференц-залу, яку можна буде використовувати в позаурочний час як танцювальну, актову чи борцівську.

У планах також встановлення в укритті мультимедійних комплексів в кожному з класів. Тоді вчитель, виходячи зі свого кабінету в школу, просто братиме флешку і продовжуватиме урок у підземному класі.

— Це укриття ми робили поетапно, і зараз я вам покажу клас, який ще минулого року, до завершення капітального ремонту, вважався найкращим, — Віталій Турпітько звертає мою увагу на виставлені в коридорі старі дерев'яні лавки, столи і парти. — На той час ми намагалися створити більш-менш прийнятні умови для навчання. Цей простір, звісно, потребує концептуальної перебудови.

— Справді, тоді ми всі тісно сиділи тут і нам було не до навчання, — зізнається учень 11-го класу Юрій Стасів. — Тепер майже в кожного класу

Шкільний урок в укритті. Фото автора, Полтавської ОВА, порталу «Децентралізація».

є своя класна кімната. Ми сидимо на м'яких і мобільних, дуже комфортних стільцях, яких і в школі немає.

— Пригадую, коли лунав сигнал тривоги, учні неохоче спустилися в укриття, в якому ще не було зроблено ремонту, — доповнює Саша Петришина. — Бо на бетонній підлозі від човгання ніг збивалася пилюка, а наші портфелі й одяг ставали білими від крейди на стінах. В одного мого однокласника — алергія на пил, і він більш як пів години не витримував у приміщенні, бо задихався. Не те що зараз. Стіни поштукатурені спеціальним розчином і пофарбовані. Установлено нову витяжку, вентиляція працює добре, повітря завжди свіже. Тут легко дихається.

Будувати дешево — просто

— Це був типовий закинутий радянський підвал, — пригадує сільський голова. — Завалений піском, зі старою електропроводкою, з лампочками, які не давали світла, з неробочою вентиляцією... Підлога не була залита бетоном. Стіни не були поштукатурені. Тобто, про комфорт узагалі не йшлося. І вікна кругом. Уявляєте, якби, не дай Бог, пішла вибухова хвиля, воно усе розлетілося б на дрібні уламки.

Тому найперше ми вичистили звідти сміття. Потім замінили каналізацію й зробили туалети. Занесли столи, парти, поставили лавки. Діти як-не-як уже були в безпеці.

Та вже за рік звичайний підвал став справжньою підземною мінішколою.

— У Києві, якщо проаналізувати закупівлі на Prozorro, подібні укриття роблять за 40 мільйонів гривень. А ми капітально відремонтували менш як за десять, — вдовольно усміхається Віталій Турпітько. — Зробити все згідно з чинними вимогами не означає зробити дорожче. Все дуже просто. Просто не треба красти гроші! Ми знайшли нормальних підрядників, вони все на совість виконали.

Завдяки тому, що громада пройшла відбір до швейцарсько-українського проєкту «DECIDE: Відбудова» з відновлення шкіл, капітальний ремонт укриття обійшовся їй у 4,5 мільйона гривень. Стільки ж на умовах співфінансування додали міжнародні партнери. Частину з цих грошей, до речі, — 50 тисяч гривень — було додатково виділено на облаштування дитячої мрії — тренажерного залу. (Довідково: проєкт DECIDE — «Децентралізація для розвитку демократич-

ної освіти» спрямований на підтримку реформ в освіті й реалізується в 16 громадах п'яти областей України, у тому числі Полтавській).

Сьогодні Терешківська громада будує шкільне протирадіаційне укриття з нуля у Вацях площею 360 квадратних метрів, яке вміщатиме 150 осіб. За словами Віталія Турпітька, воно буде ще кращим, з урахуванням недоліків уже існуючого. На жаль, говорить, для його будівництва, яке розпочалося восени, не вдалося отримати жодної копійки ні від держави, ні від області. Тому місцеві депутати прийняли політичне рішення і виділили 15 мільйонів гривень з власного бюджету, адже дорожчали і будівельні матеріали, і роботи, і вимоги ДБН змінилися.

Якщо нічого не завадить, навесні наступного року його здадуть в експлуатацію.

А доти діти з Ваців їздять до Терешків шкільним автобусом. До цього села не така велика відстань — трохи більше десяти кілометрів, але в громаді порахували, що доцільніше буде зробити в ньому окреме укриття, щоб воно було доступним для всіх категорій населення.

Автобус для підвезення дітей турецько-українського виробництва «Тесма» — ще один предмет гордості сільського голови.

— Наші діти в усьому повинні відчувати турботу дорослих, — пояснює Віталій Турпітько. — Салон цього комфортабельного автобуса на тридцять місць має підсвітку сидінь, а під кожним сидінням — місце для напличника. Він обладнаний також кондиціонером і системою пожежогашіння двигуна. А ще економно споживає паливе.

До того ж нас дуже виручає муніципальний маршрут. Ще одна новенька «Тесма» курсує тричі на день по 13 селах громади, тож нею зручно добиратися тим, хто, скажімо, залишається у школі на додаткові заняття. У нас лише в позашкільні працюють 12 гуртків. У самому ліцеї — два спортивні зали, де займаються всі бажаючі мешканці громади. Тобто, матеріально-технічну базу ліцею використовуємо максимально. Будемо вдосконалювати й укриття, щоб до нього був кращим доступ вразливим верствам населення.

Ремонт і облаштування шкільних укриттів — це лише частина того, що робиться для безпеки дітей у Терешківському ліцеї. Недарма громада часто називають дитиноцентричною. ■

Олександр МИХАЙЛЮТА,
письменник

Це був мій знайомий собака, Акбар... Акбар... Акбарчик... Отакений здоровань, до пояса мені. Коли я заходив у двір, він підбігав і став передніми лапищами мені на груди й намагався будь-що лизнути в обличчя. Так він вітався. Енергійний такий пес, життєрадісний, добрий. Оберігав дітей і сторожував дорослих. А скажи йому «Голос!», то загавка на всю вулицю...

На північно-західній околиці Вишгорода, що під Києвом, його всі знали. Помер від інфаркту. Не витримало собаче серце стресу під час обстрілів російськими фашистами взимку 2022-го... Прикметно, що господар цього пса, Михайло Столярчук (прізвище змінено з міркувань безпеки), воює з першого дня навали русофашисто на сході й отримав нещодавно бойовий орден. А про загиблого чотирилопого друга рідні йому не повідомляють, бо на фронті й так нерви натягнуті мов струна... І капітан продовжує надсилати якісь гроші, аби купували Акбару вдосталь сухого корму.

У зв'язку з цією історією пригадався мені й наш домашній пес Букет із мого дитинства. Тоді я жив у селі Заріччя поблизу Гуляйполя на Запоріжжі. Стояла люта зима. Десь 1968-й чи 1969 рік. Мені десять. Усю ніч вила завірюха. Вранці ми відчинили двері (тепер я розумію, чому в сільських хатах робили двері, що відкриваються всередину), а там — стіна снігу! Мама черпаком відкопала прохід. Був такий собі сніговий коридор заввишки зо два метри. І я собі пішов гуляти. А все подвір'я в кучугурах. Ото виліз я на одну і провалився. Злякався дуже, бо вибратися з того снігового полону неможливо. Й що ви думаєте? Нанюхав мене наш Букет, прибіг і хвилину двадцять невтомно розгрібав мене лапами. А коли я вже міг вилізти з тієї ями, він облизував моє лице з краю в край і радісно так скавчав...

Собаки — найвірніші друзі і мають добре серце, вони все розуміють і підтримують господаря всюди і завжди.

І як тут не згадати Моріса Метерлінка: «Ми самі, абсолютно самі на цій випадковій планеті; і серед усіх форм життя, які нас оточують, жодна, крім собаки, не уклала з нами союзу».

До речі, вже в розпал війни раптом дізнався, що нащадок мого Букета з таким самим іменем служить біля Бахмута. Туди його взяв мій земляк із сусідньої вулиці на Заріччі Микола Терновий. І він, маючи відмінний нюх і слух, завчасно попереджає «передовиків» про наближення ворожих лазутчиків чи мінометну атаку ворога. Наразі земляк у госпіталі десь на Тернопільщині, і пес при ньому.

А був іще в мене кіт Мурчик. Ніякий не породистий, бо тоді ми й слова такого не знали. Але дебила така тваринка, що боронила нашу оселю від мишей і щурів (нині такого «кота» бракує на державному рівні), воркотун із зеленами очима і завжди гарячими лапами. Він також відчував небезпеку (взагалі-то походження котів невідоме, бо вони

єдині, кого людина не приручувала, вони самі прийшли до людини, мабуть, із глибокого Космосу; вони поважні, самодостатні, гордовиті, але й заспокоюють нас, і лікують, і застерігають від загроз, і чомусь усі художники малюють з уяви інопланетян, які ну дуже схожі на котиків) і прибіг до мене на ставок узимку, коли мене туди понесла лиха година постукувати новенькими чобітьми свіжий льодок.

А ходив я тоді до першого класу. Вчора мама купила нові чобітки, кирзові такі, я їх іще й покремив, аби блищали. І всі однокласники мене заповідали. Бо така дорога на той час узувачка була тільки в мене. Хоча ми й не належали до багатіїв, мама працювала телятницею за тридцять рублів зарплати. Тоді Хрущов почав хоч щось платити колгоспникам, а з 1933-го по 1963-й їм «писали трудовні», СРСР мав їх за кріпаків...

І ось подався я на той клятий ставок. А воно сніжком припорошило лід. Іду, постукою підборами. І раптом блись — і я під водою... Виявляється, там дід Каленик прорубав лунку і брав воду, вона тільки-но зашєрхла, і я туди й утравив. Пам'ятаю як сьогодні: наді мною крига, мацаю руками, куди вибратися (а я у ватяному пальто і в чобітках, поважчав у воді вдвічі). Раптом бачу: біля лунки мій Мурчик бігає, пробує лапою воду, кричить... А ніде нікого. Він і зорієнтував мене, підплив я до лунки, якось викинув руки, вхопився за поверхню і підтягнувся.

Словом, якимось дивом виліз із того світу. А мороз градусів до двадцяти. Одяг відразу обмерз. Руки мої скувало. А Мурчик нявкає і веде мене звідси... І я побіг скільки вистачило сил. А там до нашої хати метрів п'ятсот. І нікого ж нема. Добре, що була натоплена грубка і лежанка гаряча. Визволився з-під обледенілого одягу, заліз на лежанку, і Мурчик біля мене. А видали мене мамі чоботи. Я їх поставив сушитися в духовку й забув. І вони засохли...

Соцмережі кишать повідомленнями про гуманне ставлення наших воїнів і цивільних до знедолених свійських тварин, тоді як русофашисти люто знищують і собак, і котів, і коней на своєму шляху...

Дісталось мені лозини, але дісталось й маминої ніжності. А Мурчик собі скрутився в клубочок біля мене і муркотів свою нескінченну пісеньку. Він відчував величезну радість, що врятував мене, шибайголова. А я тільки через багато років усвідомив, що вижив завдяки цьому звичайному пухнастому створінню.

А торік трапилася зі мною ще одна дивна пригода. Хоча, напевне, не зі мною, а з собакою-безхатком, безіменним псом, якого я небавом пригрівав. Уже пізніше прочитав у повісті «Маленький принц» Антуана де Сент-Екзюпері: «Ми відповідаємо за тих, кого приручили».

Було ж таке. Пізньої осені 2023 року поїхав я вечірньою «маршруткою» з Києва на Бишів. Там є село Ясногородка, а за три кілометри — садове товариство «Промінь», де я років 30 тому придбав великий дерев'яний будино-

ВІЙНА І ТВАРИНИ

«Привіт, Акбарє!»

Добрі серця наших бійців на протипагу звірячому «руському міру»

Собаки — найвірніші наші друзі.

чок і стандартні шість соток. Отож вечір. Виходжу з «маршрутки» біля церкви, щоб іти ті три кілометри понад цвинтарем, а потім через лісок. І раптом тичеться мені в коліно такий собі чорний собака. Машинально погладив його по голові... Все. Собака мій. Я рушив до своєї дачі, і він рушив. Ба більше, біг попере-

Я телефонував у багато притулків, ніхто не хоче брати, бо переповнені. Так само сусідка Юля сказала про безспішність подібних звернень. А тут такий прагматик Ігорьок наполягає: «Завезіть його, бо він мені заважає». Ділюся з новим жителем «Променя» Олександром цією новиною. А він твердо каже:

машини, що орки її спалили разом із водієм, коли рвалися через Ясногородку на Київ».

Після війни поїду в рідне Гуляйполе та знайду нащадків мого kota Мурчика, вони обов'язково мають вижити, подолати всі ці лихоліття разом із незламними людьми. І куплю те кошеня за гривню (котів і собак треба купувати хоч за копійку), і хай воно мені муркотітиме, скільки там іще залишиться...

P. S. Тим часом соцмережі кишать повідомленнями про гуманне ставлення наших воїнів і цивільних до знедолених свійських тварин, тоді як русофашисти люто знищують і собак, і котів, і коней на своєму шляху... У Київській області, наприклад, знайшли золотистого ретривера, який зник у перший день повномасштабного вторгнення. Через два дні після зникнення його прихистили військові. Про це йдеться у сюжеті ТСН.

І ворона з нами! Український військовослужбовець Владислав Журавель розповів зворушливу історію про те, як він вилікував та приручив ворону. Хворий птах не міг літати та прибався до бійців на позиції. Про це повідомляє «Громадське». І такої інформації море, адже наші бійці мають добрі серця (а свійські тварини, котрі опинилися в біді через нашість нелюдів, це відчувають і відповідають захисникам теплом і увагою) та своїх не лишають! Оце дуже важлива ознака нашого Українського світу на протипагу бандитському «руському міру». ■

ду, гавкав на оточення, знову наближався до мене і лизав руки, намагався притулитися до ноги. Я спробував прогнати. Думаю, ну куди тебе несе проти ночі? У безвість. І що з тобою робити, якщо завтра я вертаюся додому? Він не зважав. А як його кликати? Кажу: «Рекс», — він реагує...

Дісталися. Розтопив курну пічку, впустив прибульця зігрітися, дав ковбаси. Він чинно так оселився, наче був у мене вже не раз, спав біля пічки, звідки вихоплювалося гостре полум'я. Потім знову почав лізти до моїх рук і лизати... Проспали в теплі, а надворі вже було мінус вісім. А вранці він попросився з хатинки і зник. З'явився лише за тиждень. Такий радий і привітний. А тут «консиліум» мешканців: що робити з прибулюю? На кутку людей дванадцять. Одні — «хай буде», інші — «завезіть його»... Чесно.

«То завезіть цього Ігорька нафік... не дай Боже він щось спричинить псу — дуже пожалкує».

І таким чином «мій» Рекс зостався на кутку. З сусідом Дмитром зробили йому буди, хоча в ній він жити не хоче. Раз на два тижні я буваю там і привожу йому харчі. Хоча весь куток уже щодня приносить Рексу щось попоїсти. А сусідка Інна, до якої він особливо прихильний, привозить раз на місяць мішок сухого корму, а інша сусідка, Тамара, яка там мешкає постійно, видає йому порції... Ось таке. І він стоїть на варті нашого «Променя» від усілякої погані. Своїх знає, а чужих рве.

Спочатку я вважав, що його викинули погані господарі. Але ж пес дуже розумний, він чує все, що ви йому кажете, і слухається. Втім бабця на сільському базарі, що навпроти церкви, звідки він і пристав до мене пізно ввечері, сказала: «Він он із тої

Валентина САМЧЕНКО

ПІДТРИМКА

Як канадські українці складають вдома дрони

Прослухавши курс українського проєкту технологічної мілітаризації, діаспоряни відправили для оборони України трохи «пташок»

Здавалося б, якщо хто народився за понад 7 тисяч кілометрів від України після Другої світової війни, нехай і в родині емігрантів зі Львівщини, то чи може через десь сім десятиків літ бути в тих людей глибока обізнаність із ситуацією в теперішньому Києві та всій країні, яка відбивається від російського ворога скоро як три роки повномасштабно, а загалом із 2014-го? Ствердно можна відповідати, якщо ви знайомі з Михайлом Кобилецьким і Богданом Ясінським із Канади.

І йдеться не лише про відслідковування діаспорянами з українським корінням актуальної інформації в медіа, — нині, маючи бажання, робити це нескладно. Навіть активна участь у мітингах підтримки України в Торонто не є чимось надзвичайним — понад 1 млн 300 тисяч мешканців Канади з українським корінням завжди мають дієву проукраїнську позицію.

Утім не може не дивувати, що народжений у Канаді Михайло Кобилецький прослухав український онлайн-курс Victory Drones, який ще називають курсом ветеранки-волонтерки Марії Берлінської, — і залучив ближнє товариство до створення власними руками дронів для українських захисників. Звичайно, промислових масштабів ця допомога не набула. Але вона свідчить про те, що люди всього світу підтримують Україну.

Міцні традиції Спілки української молоді

У Києві місцем для розмови мої нові канадські знайомі обрали мілітарі-паб «Гарнізон». Особливість цього закладу в тому, що створили його п'ятеро військових, які захищають Україну на найгарячіших напрямках із 2014 року. Всі вони — з підрозділу спеціального призначення 5-го Легіону (Legio V), жоден з бійців якого не був кадровим військовим на початок повномасштабної кампанії. Командир підрозділу, киянин Андрій Жованик, 46-річним загинув у бою біля Соледара 2 серпня 2022 року. Його ім'я відтоді носить 5-й Легіон, а в «Гарнізоні» в центрі Києва один із залів про командира, якому посмертно присвоєно звання Героя України, розповідає численними фотографіями.

Канадійці Михайло Кобилецький і Богдан Ясінський не були знайомі з молодшим за віком Андрієм Жоваником. Утім їх поєднують спільні знайомі та причетність у різні періоди до СУМ — Спілки української молоді.

Без перебільшення можна казати, що відстоювання незалежності України у народжених у Канаді Михайла Кобилецького і Богдана Ясінського — в крові. Їхні батьки з Львівщини після Другої світової війни опинилися в далекій Канаді, оскільки тоді були не на боці радянсько-московської окупаційної влади, а виступали за незалежність самостійної України.

Так збіглося, що в обох чоловіків батьків звали Миколами, а матерів — Катеринами. Дівчат з України примусово вивозили під час Другої світової війни у Німеччину. Батько Михайла Кобилецького (якого вже немає 40 років) пройшов через два роки табору для військовополонених на території Італії.

«Наші батьки вєдчас дбали про Україну. Нас, дітей, відправляли до українських шкіл та юнацько-молодіжних організацій», — розповідає Богдан Ясінський, який став військовим, долучившись свого часу до мережі Canadian Cadet Organization (ССО), що позиціонується в Канаді як державна програма для молоді за кошти міноборони.

ССО має три основні гілки (організації): кадетів сухопутних військ, морських кадетів і кадетів військово-повітряних військ. У період холодної війни діяли й українські кадетські «летунські» відділи. Як багато хто в юності, пан Богдан мріяв про небо, але зрештою обрав іншу спеціалізацію. На військовій службі був 14 років.

Михайло Кобилецький і Богдан Ясінський — вихованці Спілки української молоді, заснованої в Харкові 1925 року, гаслом якої є слова «Бог і Україна». У 1930-му основоположників організації засудили. А в 1946-му СУМ відродилася за кордоном, у Канаді почала діяти в 1948-му. В Україні знову молодіжна організація постала з 1989 року.

«У діаспорі заняття в українських шко-

лах проходили у вечірній час буднів і по суботах, а також діяли курси українознавства, — розповідає Михайло Кобилецький. — Нам було 5, 6 чи 7 років, коли нас долучили до суботніх зібрань СУМ. Співали в хорі, був танцювальний гурток».

Із понеділка по п'ятницю діти українських емігрантів ходили в англійську школу — вчилися, як усі канадійці. А вечорами і весь час суботи та неділі в діаспорян було українське життя.

«Я малим мав немало проблем, бо мене недолюбливали в англо-саксонському світі. Адже мав дуже довге чуже ім'я і добре вчився, — розповідає пан Михайло. — Нам часто нав'язували комплекс меншовартості. Але я його поборов. Бо знаю, що є багатими українська культура і традиції».

Україна виграс війну — якщо оборонці не матимуть заборон

Канада є одним з найдавніших і найнадійніших партнерів України, яка першою серед країн Західної півкулі визнала незалежність України 2 грудня 1991 року. Від початку російської агресії проти України 2014 року Канада зайняла чітку і незмінну позицію: засудження агресії Росії та підтримка суверенітету та територіальної цілісності України, в т. ч. невизнання спроби анексії росією АР Крим.

Уже 27 квітня 2022 року Палата громад, а 28 квітня 2022 року Сенат Парламенту Канади одногосно прийняли резолюції, в яких визнали злочини Росії в Україні генцидом проти українського народу. А 18 травня 2022 року парламентська Палата громад одногосно прийняла резолюцію, в якій визнала депортацію кримських татар 1944 року генцидом та визначила день 18 травня офіційним днем пам'яті генциду кримських татар.

Уже 13 березня 2022 року в Торонто під стінами консульства США відбувся мітинг на підтримку України, учасники якого вимагали закрити українське небо. Ще через тиждень, 20 березня, у цьому місті сквер перед російським консульством перейменували на майдан Вільної України» (Free Ukraine Square). Мер Торонто Джон Торі тоді поінформував: «Сьогодні ми відкрили знаки «Вільна Україна» біля будівлі російського консульства на Сент-Клер-авеню, які будуть символом солідарності Торонто з Україною та канадськими українцями». Протести проходили під патронатом Конгресу українців Канади.

Михайло Кобилецький і Богдан Ясінський разом з іншими долучалися до мітингів на підтримку України. Для лейтенанта-відставника пана Богдана, коли стало відомо про 100-тисячне російське військо біля українських кордонів, повномасштабний напад Росії на Україну був прогнозованим. Для пана Михайла, хоч і читає військових аналітиків, такий розвиток подій став більшою несподіванкою.

Оскільки нападником є Росія, то логічною була би бойова відповідь українців на території країни-агресорки, каже відставник Богдан Ясінський: «Українські оборонці відбиваються, ніби зі зв'язаною однією рукою. Це несправедливо. Треба, щоб міжнародні партнери дали дозволу Україні відбиватися повноцінно. Якщо такі дозволи будуть — Україна виграс цю війну».

Це суголосно офіційній позиції Канади, яка підтримує зняття обмежень на застосування наявної в Україні далекобійної зброї. Про це в Оттаві нещодавно заявив міністр оборони Канади Біл Блер.

«Канада підтримує дозвіл, який США надали Україні на використання далекобійних ракет», — сказав високопосадо-

Михайло Кобилецький і Богдан Ясінський у Києві.
Фото «Україна молоді».

Так канадці збирають дрони для захисту України.
Фото надане Михайлом Кобилецьким.

вель. І нагадав, що Канада не накладала на Україну жодних географічних обмежень стосовно застосування у війні наданої нею зброї і вже давно схиляє інші держави-партнери зняти будь-які обмеження.

У гаражі й на кухні канадці роблять дрони для ЗСУ

Михайло Кобилецький і Богдан Ясінський заприятелювали на літніх вишколах Спілки української молоді 50 (!) років тому. Виховником 13-річного Михайла був трохи старший Богдан. Щодня на гутірках говорили про Україну, визвольну боротьбу і достойників. Читали самвидав і підручник Крип'якевича.

«Ми знали про Івасюка, про політв'язнів. Часто їздили з Торонто на мітинги до советської амбасаді в Оттаву — а це 5 годин дороги — з вимогами звільнення незаконно ув'язнених українців: Валентина Мороза, В'ячеслава Чорновола, Левка Лук'яненка, Юрія Шухевича, Івана Світличного, Оксани Мешко, інших», — розповідає пан Михайло.

З молодих років грали в духовому оркестрі. «Я почав грати на тромбоні, десь у 16-17 років, — розповідає пан Богдан. — Нас у колективах об'єднує любов до України і до музики». Пан Михайло доєднався ближче до 30 років. Диригентом був Василь Кардаш, член ОУН, якому довелося пройти табори. Він багато розповідав про національно-визвольну боротьбу.

Український молодіжний ансамбль і хори з Канади приїздили в Україну в 1980-х у тритижневий тур: були у Львові, Івано-Франківську, Тернополі, Києві, Каневі. Збирали стадіони. Наприклад, у Стрию долучилися 65 тисяч людей. Сприяв організації поїздки Ісидор (Борецький) — єпископ Торонтський Української греко-като-

лицької церкви (1948–1998). Пан Богдан Ясінський розповідає, що їздили трьома автобусами; робили щоденно по 2-3 виступи, проводили панахиди в пам'ять про борців за незалежність.

На початку цього року, в січні, пан Михайло прочитав статтю про курс Victory Drones — можливість онлайн навчитися робити дрони. Погуглив, зайшов на сторінку ініціативи і заповнив заявку на проходження навчання. «Перевірили мою інформацію — і надіслали пароль доступу. Маю технічну освіту інженера-механіка, тож зміг розібратися. Складав іспити. Часом бракувало словникового запасу, щоб одразу все зрозуміти».

Скооперувалися з паном Богданом, який мав поглиблені знання з електроніки. І почали складати дрон для оборонців України. Замовили за списком усі необхідні складові, десь на 800 канадських доларів (до 24 тис. грн). Через 2-3 тижні запчастини надійшли з Китаю. Склали раму і паяли спочатку в гаражі. Але потім стало холодно, тому перебралися на кухню в будинок пана Михайла, допомагав син пана Богдана. У команді також Ярослав Бродюк — айтівець, який налаштовує дрони. Він українець, народжений у Польщі, який емігрував до Канади.

Потім долучили до справи людей з капели бандуристів, які зафондували ще на два безпілотники. Зацікавили такою допомогою Україні активістів з осередку СУМ у Міссісага (це біля Торонто). З них одна активістка також пройшла онлайн-курс навчання Victory Drones. Багато хто долучається до збору грошей на дрони. Кілька власноруч зроблених безпілотників вже передали в Україну. І на цьому не зупиняються — заради перемоги України. ■

Валентина САМЧЕНКО

Майже 100 унікальних робіт представлено у виставці «Дві Марії», яку експонують у залах «Хлібні» Національного заповідника «Софія Київська» до 12 січня — дня народження однієї з головних мисткинь цього вернісажу художниці Марії Примаченко. Її роботи цього разу розкошують поряд з керамікою менш відомою, втім так само яскравою Марії Галушко. Щоправда, сумом стало те, що саме в день відкриття виставки, 21 листопада, народжена 5 жовтня 1937 року майстриня художніх глиняних скульптур відійшла у вічність.

У чотирьох залах представлено роботи з фондової колекції Національного музею народної архітектури та побуту України, які раніше не були презентовані на широкому загалі. Скажімо, в час, коли «в інтернеті є все», дуже складно знайти фотороботи 1975 року Марії Примаченко «Український кіт у чоботях».

Ще з представлених творів художниці, чие 115-ліття віншуємо цього року, — «Калиновий берег», «Звірі несуть молоти у вітряк», «Галя воду брала і Васю піджидала», інші.

Роботи з колекції цього музею — це і декоративний розпис з чудернацькими птахами і звірами, сценки сільського життя, ілюстрації легенд та пісень, а також сюжети на злобу дня 1970—1980-х років та саркастичні малюнки.

Настрояні звірі та люди Марії Галушко — так само: кожен персонаж-скульптура — зі своїм характером. Керамістка створила звірів у мальвах, просі, пташках і навіть капусті (яка 50 років тому для українців була тільки городньою рослиною, а тепер уже часто доповнює квіткові композиції). А ще є співучий олень; звір, що прирмужив очі; звір, що заблукав...

Особливу увагу привертають невеликого розміру 24 експонати скульптурної групи «Весілля», які Марія Галушко створила у 1970-х роках. Прототипами наречених, їхніх батьків, музикантів, сватів стали люди з рідного села керамістки — Ташки, що на Хмельниччині. За допомогою пластики та кольорів точно відтворено їхні жести і погляди, що показують внутрішній стан та настрій звичайних українців. Придивляється і безпоміжно визнає: ось мати з хлібом-сіллю; сваха; весільний батько, який

усіх частує горілкою, вочевидь уже сам добряче пригостившись; навіть чорт — із обряду «Циганщина» (в інших регіонах мав назву, наприклад, «На кури» чи «Провідування молоді»). Відтворено й сакральний обряд випікання весільного короваю.

Двох художниць поєднувала ідея, і ми маємо цьому підтвердження, підкреслюють організатори виставки. Марія Примаченко на врученні Шевченківської премії (1966 р.) зауважила: «Я роблю для людей. У мене в серці — Бог, і треба, щоб у всіх людей був Бог. Роби людям добро, щоб люди жили, як квіти цвіли, — оце і все моє слово на світі!».

У той самий період молода керамістка Марія Галушко зазначала: «Все, що я роблю, я роблю з любов'ю до людей».

«В залах «Хлібні» ви можете побачити, які роботи двох мисткинь різні, але водночас мають багато спільного. Адже надихалися вони тим, що бачили навколо. Вони обоє були українками з народу. Мисткині дуже тонко відчували український світ, культуру, пісню, кольори України», — сказала на відкритті генеральна директорка Національного музею народної архітектури та побуту України Оксана Старак-Повякель.

Марії — Примаченко і Галушко — творили у мистецькому напрямі, що має назву наїв, або художній примітив. Походить назва від латинського natives, — натуральний, оригінальний. А це, беззаперечно, ширість і природність людей і явищ.

Узявши до рук глину, Марія Галушко навіть не намагалася робити спочатку малюнок, а одразу починала ліпити. Натхнення приходило разом зі згадками про

СТОЛИЦЯ

Дві Марії з диво-звірями

У Софії Київській експонують українського kota в чоботях і весільні типажі

Марія Примаченко і Марія Галушко.

дитинство, рідні Ташки (село на Хмельниччині), згадують в унікальному сільському Кмитівському музеї образотворчого мистецтва імені Йосипа Буханчука на Житомирщині. Якось Марія Галушко пригадала одну ташківську дівчину, котра глузувала зі свого залицяльника: «Які у тебе гарні очі, як у овечки!». Саме тоді й народилася перша дивовижна тварина — «Вівця» — з людським обличчям, з трохи здивованими очима і вся усіяна ліпленими квіточками.

Керамічні тварини Марії Семенівни Галушко емоціями подібні до людей. Зверху тулуба в багатьох розміщено розмаїтий декор — різнобарв'я, листя чи квіти. Майстриня, яка перебралася працювати у Київ, старанно ліпила кожну пелюсточку, кожну травинку, відтворюючи своєрідний ліпний орнамент. Кожна робота 3-4 дні поступово підсихала, а потім її передавали на обпал. Після цього більшість виробів була декорована кольоровими поливами. Улюблені кольори Марії Галушко — блакитний, рожевий,

Відкриття виставки «Дві Марії». Фото з фб-сторінки Олексія Іванченкова.

Корованиці Марії Галушко. 1979 р. Фото з фб-сторінки Лариси Карташової.

зелений та білий.

Виставку «Дві Марії» ще доповнюють роботи з артпроекту «Ноїв ковчег», створені художником Олексієм Шевчуком. Це сіноскрипти — солом'яні фігури фантастичних звірів за мотивами живописних робіт Марії Примаченко. І це теж настрої чогось споконвічного, дещо найвного й водночас сучасного. Бо світобудова і мистецтва в ній здатні поєднувати традиції і представляти новий погляд на зміст та техніку. Скажімо, можна сприймати яйце як предмет реалізму, а можна згада-

ти і про Біблійний символ.

Виставка «Дві Марії» несе добро поміж людей. Воно особливо потрібне, коли йде повномасштабна російсько-українська війна. Такі потужні мисткині з народу, як Марія Примаченко (1909—1997) з Київщини та Марія Галушко (1937—2024), яка народилася на Хмельниччині, зберігали у своїй творчості мистецькі надбання українців і примножували їх. А тепер ці роботи підбадьорюють — і цим допомагають вистояти і чинити спротив нападникам. ■

ХТО Є ХТО

Подвійне життя розвідника

Національний музей історії України спільно з СБУ представляють виставку «Сім облич Віктора Петрова»

Тетяна РУДЕНКО

Дослідники кажуть, що біографія Віктора Петрова нагадує гостросюжетний детектив, з умовами часу, в який йому довелося жити, і відзначають внесок, який діячеві вдалося зробити в розвиток української літератури й науки ХХ століття. Археолог, етнограф, філософ і письменник унаслідок певних обставин став радянським агентом і розвідником. Про ці перипетії розповідає виставка «Сім облич Віктора Петрова», що відкрита в Національному музеї історії України за сприяння СБУ.

«Коли я вивчав історію співпраці Віктора Петрова з органами тоталітарного режиму, то зрозумів, що його історія — яскравий приклад того, як органи НКВС ламали людей, користуючись їхніми слабкостями, специфічними рисами характеру, фобіями. Судити Віктора Петрова за цей епізод я не брався і не можу. Треба судити органи, які призвели до того, що багато тогочасних письменників, соратників і друзів Віктора Петрова, як той-таки Микола Зеров, не написали свої найкращі твори», — каже дослідник історії спецслужб Олександр Скрипник.

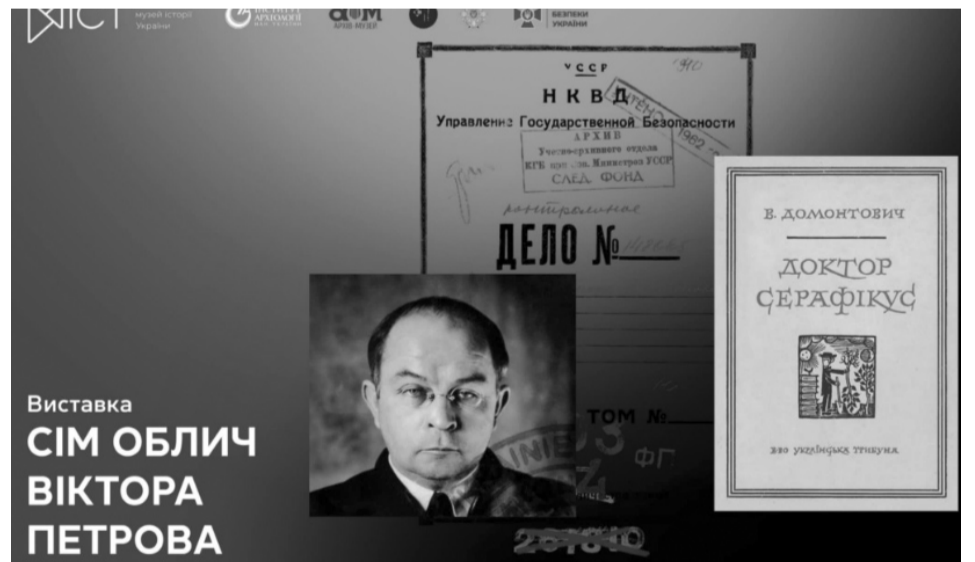
Під час підготовки виставки з'ясувалося, що діяльність Віктора Петрова допомогла співробітникам влас-

не Історичного музею після Другої світової війни. «До війни Петров працював у фондах музею, залишив багато світлин і негативів з предметами нашої археологічної колекції. Частина цього зібрання під час війни німці вивезли за кордон. Коли після війни знаходили ці артефакти, часто не знали, якому музею вони належать. Таку колекцію, наприклад, знайшли в Кракові. Завдяки світлинам Віктора Петрова вдалося ідентифікувати ці предмети і з'ясувати, що вони походять саме з нашого музею, куди їх і повернули», — розповіла кураторка виставки Альона Якубець, завідувачка музейного відділу новітньої історії України НМІУ.

Альона Якубець зазначила, що робити виставку про Віктора Петрова було складно, тому що після нього, по суті, залишилися тільки його наукові та літературні праці. «Немає побутових предметів, елементів одягу. Тож доводилося по краплинах збирати матеріали, — каже кураторка виставки. — Непересічність Петрова полягає в тому, що він, по-перше, вижив. Адже на його долю припали дві світові війни, Голодомор, політичні репресії. По-друге, він не зламався і залишив спадщину, яку ще вивчати й вивчати».

У жовтні минуло 130 років від дня народження Віктора Петрова (В. Домонтовича). Найкращими його творами є романи «Доктор Серафікус» і «Без ґрунту»; найвідоміший — «Дівчина з ведмедиком».

«Віктор Домонтович — це, на мою думку, добре придумана і блискуче виконана літературна містифіка-

Віктор Петров — Віктор Домонтович — В. Домонтович.

ція, — зауважує літературознавиця Ярина Цимбал. — Коли 1928 року вийшов його роман «Дівчина з ведмедиком», він був опублікований під псевдонімом «Віктор Домонтович». Тоді Віктора Петрова знали передусім як літературознавця, історика літератури, а як письменника він великої слави не зажив. Тоді він заперечував своє авторство щодо «Дівчини з ведмедиком».

Микола Левченко, особистий секретар академіка Агатангела Кримського, прочитавши роман, переконався, що це Петров. Зустрівши Петрова, він завіз розмову, в якій намагався розпитати про це. На що Петров відповів, що він особисто знає Домонтовича і — ні, це не його роман.

Пізніше, в еміграції, Петров для всіх став письменником, а не науковцем. І коли він видавав роман «Доктор Серафікус», то сказав Юрію Шевельову,

що ніколи не підписувався як Віктор Домонтович, лише як В. Домонтович. Петров чи збрехав, чи забув, як підписувався, чи навмисно трошки переінактивував свій псевдонім».

На виставці «Сім облич Віктора Петрова», яка триватиме до квітня наступного року, представлено фотографії, книги, часописи дослідника, предмети з археологічних розкопок, у яких він брав участь, а також неопубліковані документи, пов'язані з його розвідницькою діяльністю. Все це стало можливо завдяки партнерам проекту: Науковому архіву Інституту археології НАН України, Центральному державному архіву-музею літератури і мистецтва України, Архіву СБУ, Архіву Служби зовнішньої розвідки України, Центральному державному архіву громадських об'єднань та українців. ■

Олена ЗАПОЛЬСЬКА

■ ВИЗНАННЯ

Ще одну відзнаку отримала вітчизняна стрибунка у висоту Ярослава Магучіх за свій неймовірно успішний рік. Слідом за титулом найкращої атлетки року в Європі її вагомі успіхи 2024 року відзначили й на світовому рівні.

П'ять років тому Ярославу в Світовій Атлетіці називали «зіркою, що сходить», тепер же їй дісталось визнання значно вищого рівня. На церемонії нагородження World Athletics Awards-2024 в Монако володарка нового світового рекорду, олімпійська чемпіонка Парижа, триразова переможниця «Діамантової ліги», чемпіонка Європи та срібна медалістка чемпіонату світу в приміщенні отримала від Міжнародної федерації легкої атлетки нагороду в номінації «атлетка року в технічних видах».

У фінальному голосуванні, котре проводилося поміж представників Всесвітньої легкоатлетичної ради, Всесвітньої легкоатлетичної родини та користувачів соціальних мереж, українська спортсменка випередила триразову олімпійську чемпіонку у багатоборстві Нафіссату Тіам із Бельгії. При цьому в аналогічному рейтингу серед чоловіків першим став багаторазовий рекордсмен світу в стрибках із жердиною, олімпійський чемпіон-2024 Мондо Дуплантіс зі Швеції.

Власне, кращих Міжнародна легкоатлетична федерація визначила в трьох окремих номінаціях (бігові види, поза-стадіонні та технічні) та назвала найкращих атлета та атлетку 2024 року загалом, незалеж-

Дострибнула до зірок

Знана легкоатлетка з Дніпра на церемонії World Athletics Awards опинилася в когорті кращих із кращих

но від їхньої спеціалізації.

«Ця група спортсменів представляє найкраще в нашому виді спорту і цього року переосмислила те, що можливо з точки зору спортивних результатів. Наша когорта 2024 року встановила нові стандарти у висоті, швидкості та відстані, включно з шістьма світовими рекордами і безліччю олімпійських і національних звершень. Я вітаю всіх наших переможців і дякую їм за те, що надихнули нас усіх своїми виступами цього року», — заявив на церемонії нагородження президент Світової Атлетіки Себастьян Коу.

Представниця Нідерландів Сіфан Хассан перемогла в загальному голосуванні завдяки тому, що стала першою в історії жінкою, котрій вдалося виграти медалі однієї Олімпіади одразу на трьох стаєрських дистанціях. На Іграх у Парижі вона фінішувала з «бронзою» на дистанціях 5 тис. та 10 тис. м, а також тріумфувала в марафоні з олімпійським рекордом.

Ці здобутки зробили Хассан

За підсумками 2024 року Ярослава Магучіх (друга ліворуч) потрапила до когорти найкращих легкоатлетів планети.
Фото з сайту worldathletics.org.

переможницею й у номінації «поза-стадіонні дисципліни» (у чоловіків її виграв марафонець Тамірат Тола з Ефіопії). Примітно, що паризький марафон Сіфан виграла через 37 годин після того, як потрапила в призову трійку в забігу на 10 км та через шість днів після виграшу своєї першої олімпійської медалі в столиці Франції.

Головною ж легкоатлетичною зіркою 2024 року в чоловіків став спринтер Летсіле Тебого з Ботсвани. Як і Хассан, у Монако він також відсвяткував подвійний тріумф, разом з головним призом узявши нагороду в номінації й кращого атлета в бігових дисциплінах (у жінок цю номінацію виграла Сідней Маклафлін-Леврон зі США,

яка спеціалізується в бігу на 400 м з бар'єрами). А успіх Тебого став можливим завдяки виграшу 200-метровки в Парижі з рекордом Африканського континенту (19,46 сек — це загалом п'ятий результат усіх часів), який приніс Ботсвані перше в історії олімпійське «золото», та здобуттю «срібла» Ігор-2024 в естафеті 4 по 400 м. ■

■ БІАТЛОН

Без розчарувань

Українські біатлоністи трічі фінішували в топ-10 у стартових естафетних гонках Кубка світу

Олексій ПАВЛИШ

З естафетних гонок у фінському Контіолахті офіційно стартував новий сезон біатлонного Кубка світу. Саме в цьому виді біатлонної програми наші спортсмени історично демонстрували найкращі результати, тож тренерський штаб розраховував на високі показники й цього разу. І, варто визнати, новий сезон наші біатлоністи розпочали непогано.

На стартову гонку — синглімкст — тренерський штаб виставив досвідченого «снайпера» Артема Тищенка та 20-річну Олену Городну, яка дебютувала в цьому виді програми на рівні Кубка світу. За непоганої стрільби та невисокого лижного ходу Олена й Артем змогли зачекитись за топ-10 — підсумкове дев'яте місце.

«По трасі рухався стабільно, програвав на кожному колі. Зараз немає такої різкості, сподіваюся, що зі стартами прийде цей тонус. Бо зараз наче на одній передачі біжиш і не можеш додати. Задоволений тим, що почався сезон і що є шанси себе показувати. Готуюся до наступних гонок і вірю, що покажу достойні результати», — оцінив початок сезону Тищенко.

Далі ж на наших атлетів очікувала змішана естафета, на яку тренери Микола Зоц і Надія Белова робили чи не най-

Віталій Мандзин двічі був фінішером збірної в естафетних гонках.
Фото: Федерація біатлону України.

більшу ставку, заявивши найсильніший склад. До естафетної четвірки не потрапив лише Дмитро Підручний, якого через хворобу вирішили поберегти для класичної естафети.

На першому етапі бігла Христина Дмитренко, яка передала естафету Юлії Джими на 9-му місці, а олімпійська чемпіонка 2014 року в естафеті підняла команду в топ-6. Надалі ж Антон Дудченко й Віталій Мандзин утримали збірну на шостому місці. Попереду — лише

топзбірні: Норвегія, Франція, Швеція, Німеччина й Італія.

А вишенькою на торті стали класичні естафетні гонки. Чоловіча команда (Цимбал, Підручний, Дудченко, Мандзин), до якої після року на рівні Кубка ІВУ повернувся Богдан Цимбал, у цілому провела гонку на високому рівні, але останнього претендуючи на топ-5, але піднятися вище завадило штрафне коло Мандзина — підсумкова сьома позиція.

«Дуже задоволена хлопцями. Мене

тішить, що нема ніякого провалу — робота пророблена, є ефект хороший. Будемо з кожним індивідуально говорити і розбирати», — оцінила перші гонки наставниця чоловічої команди Надія Белова.

А от жіночій естафетній четвірці (Городна, Дмитренко, Олександра Меркушина, Джима) не вдалося фінішувати у топ-10 — 11-та позиція після двох кіл штрафу Олени Городної. «Не скажу, що засмутилася, бо Олена — молода спортсменка, що набирається досвіду. На її місці може бути кожна. Ми прощаємо такі помилки — гадаю, команда буде зі мною згодна. Не тримаю на неї якоїсь образи. Тренери знатимуть, кого на майбутнє ставити на етапи, але вона молодець, протрималася гідно два кола», — підтримала колегу Христина Дмитренко.

Браком досвіду пояснив невдалу стрільбу Городної і тренер Микола Зоц. «Це життя, для чого робити трагедію? Ми говорили, що будуть і злети, і падіння. Це робоча обстановка. Це все досвід, а спортсмени — не машини, а живі люди, яким властиво десь помилятися. Не кажу, що два штрафи стріляти — це нормально. Але це частина нашої роботи, ми не зупиняємось, а йдемо далі. У цілому після перших гонок розчарувань немає, ми більш-менш виступили на своєму рівні», — сказав він.

Далі ж на наших біатлоністів чекають особисті гонки — цей вид програми відкриє коротка індивідуальна гонка у чоловіків. Тренерський штаб порівняно з класичною естафетою вирішив зробити одну заміну: Богдана Цимбала замінить Артем Тищенко. Надія Белова пояснює свій вибір стабільнішою роботою Артема на стрільбі.

«Богдан не потрапив до заявки, на жаль, через квоту, вона в нас менша зараз. Та й за аналізом контрольних тренувань Тищенко був більш стабільним у стрільбі, тому й шансів на індивідуальну гонку має більше», — резюмувала тренерка. ■

Олександр Шовковський
головний тренер ФК «Динамо» (Київ)

«Вважаю, що на рівні єврокубків індивідуальна майстерність має велике значення. Не можу дорікнути своїм гравцям у небажанні. Вони прагнули, намагалися, але індивідуальна майстерність, як у завершених, так і в обороні, позначилася на результаті».

Григорій ХАТА

Нинішня зима в українському футболі буде довгою, можна навіть сказати, безперервною. Реформований календар єврокубків передбачає, що «Шахтар» та «Динамо» свої матчі Ліги чемпіонів та Ліги Європи гратимуть до заключних днів січня. А наприкінці лютого в Україні вже мають поновитися матчі УПЛ, тож на зимові канікули часу у вітчизняних грандів залишиться обмаль.

Не стати останніми

Українським флагманам в основних раундах двох головних єврокубкових турнірів, які, нагадаємо, складаються з восьми поєдинків, залишилося провести по три матчі. Зустрічі шостого ігрового дня відбудуться в передостанній тиждень грудня, а поєдинки заключних двох турів гратимуть уже наприкінці січня 2025 року.

Жодна з українських команд не гарантувала собі місця в плей-оф. Особливо складно потрапити до прохідної зони (топ-24) буде «Динамо». Після п'яти поразок у п'яти зіграних матчах їхні шанси на продовження єврокубкової боротьби виглядають мізерними. Здається, єдине, чого можуть прагнути динамівці в заключних трьох матчах основного етапу, це здобути свої перші очки в розігріш і залишити останнє місце в таблиці про ранги.

Після поразки чеській «Вікторії» (1:2) «біло-сині» так і залишилися єдиним із 36 учасників основного раунду Ліги Європи колективом, який досі в своєму активі не має жодного заробленого бала. Утім у грі проти представника чеського Пльзеня підопічні Олександра Шовковського спромоглися забити свій прем'єрний гол у розігріш. Його автором, на п'ятій доданій до основного часу хвилині, став Владислав Кабаєв.

«Залетіло добре, але це ніяк не впливає на результат. За цей гол ніхто нам не нараховує ніякі бали. Тут просто приємно. Але ви бачили моє лице. Я ніяк не зреагував, не порадив, бо це не приносить ніяких очок», — констатував динамівський форвард.

Попереду в «Динамо» — зустрічі з «Реал Сосьєдадом» (Іспанія), «Галатасараєм» (Туреччина) та латвійським РФШ. Після п'яти турів іспанський (16-те місце, 7 очок) та турецький (4-те місце, 11 очок) клуби впевнено тримаються в топ-24. А от РФШ із двома балами в активі разом з «Динамо» перебуває на дні турнірної таблиці, тож не виключено, що саме в цьому протистоянні визначатиметься доля останнього місяця.

Водночас у «Динамо» сподіваються на більше. За попередніми розрахунками, для потрапляння до плей-оф потрібно набрати дев'ять пунктів. І в заключних трьох матчах у «біло-синіх» буде для цього нагода.

«Звісно, ми розраховуємо на потрапляння до топ-24. Що від нас залежатиме, те ми й будемо робити. На-

■ ФУТБОЛ

Питання концентрації

Слідом за поразками на євроарені вітчизняні гранди синхронно втратили очки і на внутрішній арені

■ ТАБЛО

Чемпіонат України. Прем'єр-ліга. 15-й тур. «Ворскла» — «Інгулець» — 0:3, ЛНЗ — «Верес» — 1:2, «Кривбас» — «Полісся» — 3:1, «Лівий берег» — «Оболонь» — 1:1, «Олександрія» — «Чорноморець» — 3:0, «Колос» — «Динамо» — 1:1, «Шахтар» — «Рух» — 1:1, «Зоря» — «Карпати» — 2:1.

Лідери: «Динамо», «Олександрія» — 36 (14 матчів), «Шахтар» — 30 (14), «Кривбас» — 25 (14), «Полісся» — 23 (14), «Карпати» — 21, «Верес» — 19, «Рух» — 19 (14), «Зоря» — 19.

Ліга чемпіонів. Основний раунд. 5-й тур. ПСВ — «Шахтар» — 3:2 (Тільман, 87, 90; Пені, 90+5 — Сікан, 8; Зубков, 37; вилучення: Педро, 69 («Ш»)).

Турнірне становище: 1. «Ліверпуль» (Англія) — 15. 2. «Інтер» (Італія) — 13. 3. «Барселона» (Іспанія) — 12... 24. «Реал» (Іспанія) — 6... 26. «Шахтар» — 4.

Ліга Європи. Основний раунд. 5-й тур. «Динамо» — «Вікторія» (Чехія) — 1:2 (Кабаєв, 90+5 — Видра, 55; Шульц, 90).

Турнірне становище: 1 — 3. «Лацио» (Італія), «Атлетик» (Іспанія), «Айнтрахт» (Німеччина) — 13... 24. «Юніон» (Німеччина) — 5... 36. «Динамо» — 0.

віть «Реал» не може сказати, що він виграє всі матчі. Мені, моїй команді, моему тренеру хотілося б вигравати у кожному поєдинку, але такого не буває, мабуть. Не скажу, що нам не щастить, можливо, ми десь недопрацюємо. На тренувальних наче все виходить, а ось у грі — не все. Остання передача, останній удар. Є над чим працювати», — наголосив Кабаєв.

Напрямок для обговорення

Так само є що покращувати в своїй грі й «Шахтарю». Чинний чемпіон України був близьким до того, аби в п'ятому турі ЛЧ здобути свою другу перемогу в основному раунді й зробити впевнений крок до наступного етапу розіграшу. За чотири хвилини до завершення основного часу «гірники» мали перевагу в два м'ячі над нідерландським ПСВ. Утім, тривалий час граючи в меншості, не змогли витримати фінальний штурм господарів, і за той короткий час, що залишався до фінального свистка, підопічні Маріно Пушича дозволили супернику вирвати перемогу.

«Якщо в тебе на одну людину менше, грати важко. Спочатку в нашій грі все йшло добре, але, коли залишається на полі 10 футболістів, усе одно треба продовжувати грати. Я сказав своїм гравцям, що пишаюся ними, що вони старалися і зробили все, що

Залишившись у чисельній меншості, «гірники» не втримали перемогу над ПСВ у Лізі чемпіонів.
Фото з сайту shakhtar.com.

«Олександрія» продовжує бити клубні рекорди й залишається нагорі турнірної таблиці ЧУ.
Фото з сайту fco.com.ua.

могли. ПСВ — це, звичайно, команда високого рівня, і важко постійно відбивати їхні атаки», — наголосив боснійський наставник «Шахтаря».

Що казати, така поразка завдала «помаранчево-чорним» дуже болючого психологічного удару. «Прикро програвати такі матчі», — визнав захисник «Шахтаря» Юхим Конопля, котрий відзначився в матчі двома результативними передачами.

А після поразки ПСВ донецький клуб із чотирма заливовими балами залишився за межами «топ-24», утім від прохідної позиції (на якій, до слова, перебуває мадридський «Реал» із шістьма очками) їх відділяє лише кілька щаблів. Щоправда, в найближчому майбутньому на «гірників» чекають матчі з неймовірно складними опонентами. «Боруссія» з Дортмунда, французький «Брест», мюнхенська «Баварія» — усі вони міцно тримаються за свої високі позиції. І «Шахтарю» буде непросто дотягнутися до доленосної в турнірному плані відмітки в дев'ять балів.

Зазнавши невдачі в Нідерландах, «гірники» швидко переключилися на внутрішній чемпіонат, у якому так само зазнали прикрих очкових втрат. У матчі УПЛ проти «Руху» підопічні Пушича дозволили супернику зрівняти рахунок у матчі на 92-й хвилині й не змогли в турнірній таблиці наблизитися до головного конкурента в чемпіонських перегонах — «Динамо», котре втратило очки в грі з «Колосом».

«Після таких матчів відчуваємо розчарування. Вочевидь дається взнаки брак

концентрації, над чим ми, безумовно, будемо працювати», — наголосив Пушич.

Примітно, що перед зустріччю з ПСВ очільник «Шахтаря» заявив про своє бажання взимку обговорити з керівництвом клубу своє майбутнє. «Під час зимової перерви я поспілкуюсь із клубом. Я старанно подумаю, що мені слід робити. Ситуація багато в чому дуже напружена, але, з погляду футболу, я добре проводжу час. Ми розвиваємось. Команда досягає великого прогресу. Не хочеться просто так відмовлятися від цього», — заявив боснійський спеціаліст.

А в українському чемпіонаті більшість команд УПЛ уже досягли турнірного екватора. Нагорі турнірної таблиці знову двовладдя. «Олександрія» продовжує переслідувати «Динамо», й тепер її рекордна безпрограшна серія в чемпіонаті країни становить 19 матчів.

Водночас «Полісся» не виграє в шести матчах поспіль, через що було змушене поступитися четвертим місцем «Кривбасу». А от «Інгулець» нарешті здобув першу перемогу в поточній першості, розгромивши в гостях «Ворсклу», котру віднедавна очолює Юрій Максимов. «Сьогодні був не наш день», — визнав очільник полтавського клубу. ■

■ ОГОЛОШЕННЯ

«Миронівське РайСТ продає нежитлові будівлі в Обухівському районі, Київської області:

- Нежитлова будівля, загальною площею 33,2 кв. м. за адресою: село Владиславка, вулиця Центральна, 195.
- Нежитлова будівля, загальною площею 109,6 кв. м. за адресою: село Горобіївка, вулиця Рябоконя, 34.
- Нежитлове приміщення 1 загальною площею 181,5 кв. м. за адресою: місто Миронівка, вулиця Благовіщенська, 96 «а».
- Нежитлова будівля, загальною площею 82,5 кв. м. за адресою: село Зеленьки, вулиця Центральна, 278.

Заяви приймаються до 15.12.2024 р. за адресою: вул. Хмельницького, 7, м. Миронівка з 8.00 до 16.00, тел.: 0963343454, 0457451447».

Марія НЕВЗГЛЯД

Бред Пітт викликав справжню паніку серед своїх шанувальників, коли в ЗМІ з'явилися зроблені папараці кадри, на яких 60-річний актор лежить на стадіоні в Лас-Вегасі. Однак наступного дня стало відомо, що насправді сталося тоді. Причина проста: зйомки фільму F1, головну роль у якому — автогонщика Сонні Хейса — грає Бред.

Як виявилось, це був лише епізод зйомок. Але, оскільки творці кіно прагнули створити ефект реальності того, що відбувається, сцена на фото виглядала цілком правдоподібно.

Щоб створити якомога досконалішу ілюзію справжніх перегонів, продюсери не пошкопилися і найняли справжнього гонщика-аса Льюїса Хемілтона, щоб той з'являвся в кадрі поряд з Бредом. Створення кіно про гонщика, який пішов у відставку, але потім по-

АКТОРИ І РОЛІ

Бред Пітт «знепритомнів» на стадіоні

Фанати актора були налякані фото, що з'явилися в ЗМІ

Бред Пітт у ролі автогонщика. Фото з сайту focus.ua.

вернувся, щоб конкурувати зі своїм молодшим суперником, вже обійшовся майже в півтори сотні мільйонів доларів. Проте продюсери сподіваються, що зуміють завдяки своїй скрупульозності, а також популярності Пітта не лише повернути від прокату вкладені гроші, а й чимало заробити. А от чи виправдаються ці очікування, стане зрозумілим у червні 2025-го, коли фільм вийде на екрани.

Що ж до власне Піт-

та, то він у будь-якому випадку отримав задоволення від зйомок, адже є затятим автомобілістом і мотогогонщиком. Хобі допомагають йому відволіктися від неприємностей, пов'язаних зі

скандальним розлученням з Джолі. Формально Бред та актриса вважаються розлученими ще 2019-го, але досі не можуть завершити судові суперечки, пов'язані з розподілом майна. ■

ЗІРКИ

Особливий зв'язок

Селену Гомес сфотографували з 11-річною сестрою

Марія ТКАЧЕНКО

Селена Гомес — не лише гарна актриса та співачка, а й чудова сестра. Незважаючи на щільний графік, голлівудська зірка завжди знаходить час на сім'ю. Папараці зазнімкували 32-річну Гомес зі зведеною сестрою Грейсі під час шопінгу в Лос-Анджелесі, пише Daily Mail.

Знаменитість вибрала для виходу чорно-білу смугасту сорочку, шкіряну куртку та лляні штани. Свій повсякденний образ вона

завершила чорною сумкою Prada, окулярами та золотими сережками-кільцями.

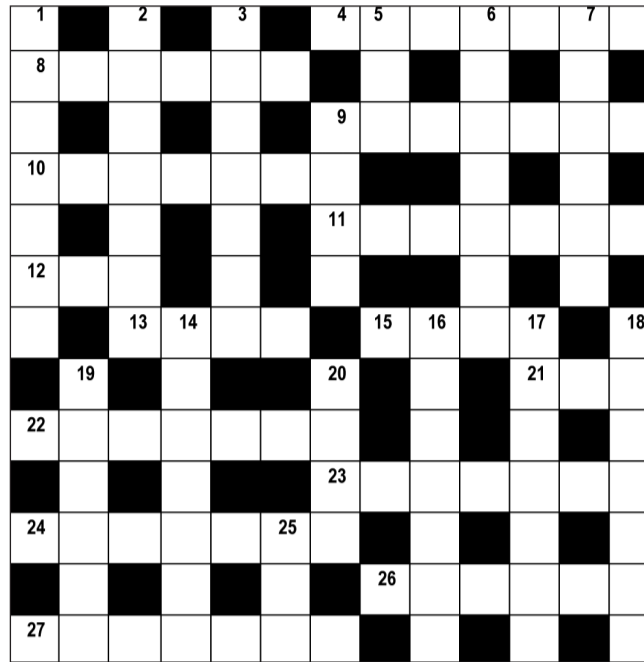
Батьки Селени Гомес розлучилися, коли їй було п'ять років. Невдовзі мама співачки Менді вийшла заміж за Браяна Тіфера, від якого 2013 року народила дівчинку Грейсі. Незважаючи на велику різницю у віці, Селена близька з сестрою.

В інтерв'ю The Hollywood Reporter Гомес заявила, що почувається краще і щасливіше поряд з нею. «Я зрозуміла, що мені потріб-

Сестри Селена та Грейсі. Фото з вільних мереж.

но бути набагато сильнішою й не середжуватися на плітках навколо мене. Мої сестри зараз 11, вона чудово справляється з усім. Це значною мірою заслуга моїх батьків, але також і того, що я завжди намагалася бути поруч із нею», — сказала Селена. ■

КРОСВОРД ВІД МАЛАНКИ №49

По горизонталі: 4. «Яскраве коромисло через річку повисло» (загадка). 8. Давній головний убір одруженої жінки. 9. Південний американський штат. 10. Столиця Грузії. 11. Невеличкий квачик, яким священник кропить святою водою. 12. Сода як хімічна речовина. 13. М'яка субстанція, з якою асоціюють людей, що мріють про повернення в часи Радянського Союзу. 15. Давньослов'янська богиня любові, злагоди, родинного щастя. 21. Поема Тараса Шевченка, за яку його відправили у солдати. 22. Кінь Олександра Македонського. 23. Твердження, яке не потребує доведення. 24. Король попмузики, який із чорношкірого став білошкірим. 26. Театральний псевдонім французького драматурга і актора Жана-Батиста Поклена. 27. Худоба.

По вертикалі: 1. Прізвище папи Івана Павла II. 2. Людина, яка вільно володіє двома мовами. 3. Велика товста книга, часто з оздобленнями. 5. Давньогрецький бог і повелитель вітрів. 6. Давньогрецький драматург, автор драми «Іфігенія в Тавриді». 7. Розпушене волокно чи шерсть, з якої прядуть нитки. 9. Поліцейський із роману Жуль Верн «За 80 днів навколо світу»,

який переслідував Філіаса Фога і Паспарту. 14. Удар низу в боці. 16. Миргородський полковник, гетьман Війська Запорозького та Гетьманщини на Лівобережній Україні у 1727—1734 роках. 17. Один з останніх князів київської династії, який, як стверджують науковці, першим охрестив Київ. 18. Мускусний шкур, що живе в річках та озерах і має цінне хутро. 19. Мішанина кількох мов, не притаманна літературній мові. 20. Наперед продумана послідовність дій. 25. Українська націоналістична організація, членами якої були Євген Коновалець, Степан Бандера, Ярослав Стецько.

Кросворд №48 від 27 листопада

Л	А	Р	Н	А	К	А	Н	І	К	А
І	У	В	В	І	Ч	Е	К			
Ч	А	Л	М	А	Р	І	Й	О	Р	К
И	Е	Н	Е	О	Л	І	Т	Р		
Л	О	Т	О	С	Р	Р	А	М	А	
К	К		М	А	Н	Т	О	У		
А	Ш	А	Н	О	Е	Н	О	Р	А	
Р	О	К	Л	А	Д	Н	Р			
М	І	У	С	К	Б	А	Т	І	Г	
О		О	П	Р	А	В	А	А	А	
Д	У	В	Р	Ц	Г	А	Р	Е	М	
Е	О	І	Н	Д	І	Н	І	А		
М	О	Р	Г	Я	Р	О	П	О	Л	К

ПРИКОЛИ

— Моно, ти знаєш, хто такий Ісаак Левітан? — запитує Сема.
— Не знаю.
— А хто такий Альберт Ейнштейн?
— Не знаю.
— А ось я знаю, тому що ходжу в музей та на лекції.
— А ти знаєш, хто такий Іцхак Голдберг, — запитує Моня.
— А хто це?
— А це, Сьомо, той самий чоловік, який приходив до твоєї дружини, поки ти гуляєш по музеях і лекціях.

джоника:
— Одним мазком пензля він може перетворити усміхнену людину на заплакану.
Моня каже:
— Я вас благаю, моя Софочка віником може зробити те ж саме.
***
Єврей купив два лотерейних білети і по одному з них виграв машину. До нього підходять друзі привітати, а він стоїть сумний, мало не плаче.
— Абраме, як же так, ти ж машину виграв.
— Та я думаю, навіщо я другий білет купував?

По телевізору розхвалюють ху-

ПОГОДА

5—6 грудня за прогнозами синоптиків

Київ: хмарно, без опадів. Вітер південно-східний, 1-2 м/с. Температура вночі 0...-1, удень 0...+1. Післязавтра вночі 0...-1, удень -1...+1.

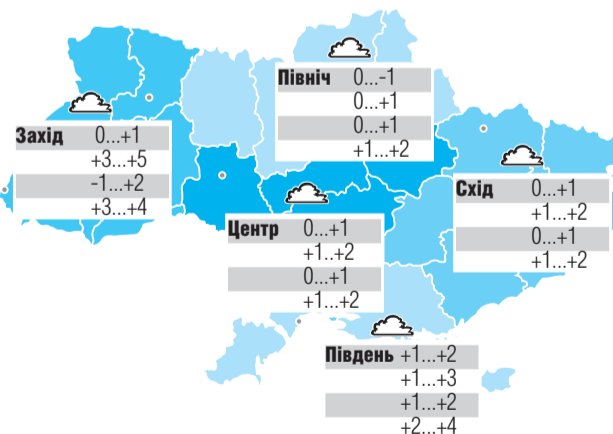
Курорти Карпат: хмарно, без опадів.

Славське: вночі -1...-2, удень -1...+1.

Яремче: вночі -4...-5, удень 0...+3.

Міжгір'я: вночі -2...-3, удень -1...+3.

Рахів: вночі -4...-5, удень +1...-3.

Україна молода

Передплатні індекси: 60970, 1555

Наша адреса:

03057, Київ, пр. Берестейський, 50

Електронна пошта редакції:

ukr.moloda@ukr.net

Рекламне бюро:

reklama-umoloda@ukr.net

Відділ реалізації:

0935171202

sale_umoloda@ukr.net

«УМ» в інтернеті: http://www.umoloda.kyiv.ua

Відділи:

економіки — wagner@ukr.net

культури, історії, суспільних проблем —

vsamchenko@i.ua

Редактор Михайло Дорошенко

Засновник і видавець —

ПП «Україна молода»

Свідоцтво про реєстрацію:

КВ №3386 від 29.08.98

© Дорошенко М.І., 2013

При використанні наших публікацій посилання на «УМ» обов'язкове.

Рукописи не рецензуються і не повертаються

Відповідальність за зміст реклами несе рекламодавець.

Комерційні публікації виходять під рубриками:

«Український виробник», «Позиція», «Банківська справа», «Фінансова експертиза», «Здоровенки були», «Це — працює!», «Знайомтеся — новинка», «Партнерство», «Програми», «Проекти», «Альма-матер», «Продукт», «Протистояння», «Вітасмо», «Любов і шана».

Матеріали із позначкою © друкуються на правах реклами

Газета друкується

у видавництві:

«МЕГА-ПОЛІГРАФ» — у Києві

Зам. 3009049

Верстка та виготовлення

фотоформ —

комп'ютерний центр

редакції «УМ»,

Газета виходить

щосереді

Тираж 58168